

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Bezpečnostní pilíře Evropy – NATO a EU
The Security Pillars of Europe – NATO and the EU

Student: Pavla Lamlová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Radomír Kaňa, PhD.

Ostrava, 2008

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně. Přílohy dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.“

V Ostravě, dne 15. dubna 2008

.....

Pavla Lamlová

Poděkování

Děkuji Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za odborné vedení, připomínky a rady, které mi v průběhu zpracování poskytoval.

Obsah

Úvod.....	1
1. Historie a význam NATO pro bezpečnost evropského kontinentu.....	3
1.1 Začátek Studené války	3
1.2 Německá otázka v rozdělené Evropě	5
1.3 Vznik Západní unie	7
1.4 Severoatlantický pakt	9
1.5 Evropské obranné společenství	12
1.6 Ženevská konference - karibská a vietnamská krize	13
1.7 Změny bezpečnostního prostředí	16
2. Vývoj vztahů mezi NATO a EU	23
2.1 Davignonovy zprávy	24
2.2 Prohlubování evropské politické spolupráce na přelomu 70. a 80. let.....	25
2.3 Rozpad RVHP	27
2.4 Nový směr Severoatlantické aliance	28
2.5 Maastrichtská smlouva	29
2.6 Vztah ZEU a NATO.....	33
2.7 Amsterodamská smlouva a proces vytváření EBOP	34
2.8 Francouzské předsednictví ve 2. polovině roku 2000	38
2.9 Vztah mezi EU – NATO	40
2.9.1 NRF a Battlegroups.....	41
2.10 Vybrané mise EU	45
3. ČR ve vztahu k NATO a EU	49
3.1 ČR a NATO.....	50

3.1.1 Plnění mezinárodních odzbrojovacích smluv v ČR.....	51
3.1.2 ČR a rozpočet NATO.....	56
3.2 ČR a EU	61
3.3 Historie zahraničních misí AČR	61
3.3.1 IFOR – mírová operace 1995 – 1996, Bosna a Hercegovina a Chorvatsko,.....	63
3.4 Aktuální mise	67
3.5 Priority českého předsednictví v oblasti SZBP	74
3.5.1 Rozpočet pro předsednictví.....	76
Závěr.....	77
Seznam použité literatury.....	79

Úvod

Jedním z období silných obav o celosvětovou bezpečnost byla studená válka. Během ní došlo k jasnému vymezení role Severoatlantické aliance - zajišťovat svobodu a bezpečnost všech svých členů jak politickými, tak i vojenskými prostředky. Aliance se tak stala základní oporou míru a stability v euroatlantickém prostoru.

Po ukončení studené války si NATO vytýčilo nové zásadní cíle, a to zejména vytváření bezpečnostních partnerství s demokratickými státy Evropy. Zhroucení komunistického bloku mělo výrazný dopad na zahraniční a obrannou politiku Evropských společenství. Díky Maastrichtské smlouvě byla ustanovena Společná zahraniční a bezpečnostní politika a došlo k posílení vzájemných vztahů mezi Západoevropskou unií, EU a NATO. Smlouva o EU tak připravila vhodné prostředí k formování Evropské bezpečnostní a obranné politiky, jejímž hlavním cílem je prevence krizí a ozbrojených konfliktů.

I Česká republika podporuje vytváření Evropské bezpečnostní a obranné politiky, důkazem toho je zapojení českých vojáků do operací EU nebo zbrojní spolupráce v rámci druhého pilíře.

Hlavním cílem této diplomové práce je analýza mezinárodních aktivit Armády České republiky a její účasti v zahraničních misích, které jsou realizovány buď pod záštitou Aliance, nebo Unie.

K dílčím cílům práce patří charakteristika bezpečnostního prostředí v euroatlantickém prostoru a jeho vývoj po druhé světové válce, analýza role České republiky jakožto plnohodnotného člena EU a NATO a popis přípravy ČR na předsednickou funkci v Radě EU.

První kapitola je věnována postupnému utváření Severoatlantické aliance a nejzávažnějším válečným konfliktům, kterých se Spojené státy americké zúčastnily. Analyzuje rovněž důvody vzniku Západní, resp. Západoevropské unie.

Druhá kapitola je zaměřena na Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a postupné utváření Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Charakterizuje roli

Západoevropské unie ve vztahu k Evropské unii či Severoatlantické alianci, rozvoj spolupráce mezi Unií a Aliancí, porovnává síly rychlých reakcí NATO a bojové skupiny EU včetně jejich následného zapojení do vojenských misí.

Třetí kapitola detailněji analyzuje vztah České republiky k Severoatlantické alianci a Evropské unii. Zdůrazňuje důležitost plnění závazků, jež plynou z členství ČR v těchto organizacích. Zvláštní pozornost je věnována Armádě České republiky, jejímu složení a zapojení českých vojáků do zahraničních misí. Dále jsou zde uvedeny hlavní priority českého předsednictví, přičemž je kladen důraz na posílení transatlantické spolupráce a zvyšování „evropské perspektivy“.

1. Historie a význam NATO pro bezpečnost evropského kontinentu

Období bezprostředně po druhé světové válce bylo ve znamení něčeho, co už Evropa jednou zažila.

I přesto, že Velká Británie měla nemalé hospodářské problémy, pořád byla tou „velkou“ zemí, díky svému vítězství po boku Spojených států. Její pocit výjimečnosti byl umocněn tím, že jako jediná země v západní Evropě dokázala vzdorovat Hitlerovi.

Vyčerpané Francii se podařilo získat přední pozici na politické scéně mezi kontinentálními zeměmi a svým postavením se výrazným způsobem zapojila do procesu budování evropské integrace.

Spojenci se shodli na tom, že Německo se již nikdy nesmí stát iniciátorem nového válečného konfliktu. Představy o budoucnosti této země byly mezi jednotlivými státy značně rozdílné, o čem svědčí i pozdější rozdělení Německa.

Po druhé světové válce se Evropa rozdělila do dvou bloků: západního, jenž se později zformoval do NATO a východního, který na sebe vzal podobu Varšavské smlouvy tvořené SSSR a jeho satelity. Rostoucí napětí mezi těmito dvěma bloky přerostlo v tzv. **Studenou válku**.

1.1 Začátek Studené války

V roce 1946 vystoupil v americkém Fultonu již dvaasedmdesátiletý **Winston Churchill** ¹ se svým známým „**Fultonským projevem**“, ve kterém nejen kritizoval bývalou protihitlerovskou koalici, ale poprvé na této konferenci použil později tolik známé sousloví „**železná opona**“. *„Od Štětína na Baltu až po Terst na Jadranu byla napříč celým kontinentem spuštěna železná opona. Za touto linií leží všechna hlavní města starých států střední a východní Evropy. Varšava, Berlín, Praha, Vídeň, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie, všechna tato proslulá města i s obyvatelstvem jejich zemí se ocitla v oblasti, kterou*

¹ **Winston Churchill** - britský politik, ministerský předseda Velké Británie v letech 1940-45 a 1951-55 a jedna z nejvýznamnějších osobností světové politiky 20. století.

musím nazvat sovětskou sférou a všechna jsou vystavena nejen té či oné formě sovětského vlivu, ale i vysoké a v mnoha případech rostoucí míře ovládnutí z Moskvy. “[10]

Churchillova slova byla jistě prorocká, avšak jeho varování si ve Spojených státech vysloužilo odmítnutí a kritiku. Oprávněnost Churčillových předpovědí záhy potvrdily pokračující rozpory mezi Sovětským svazem a Spojenými státy.

19. srpna 1946 Winston Churchill inicioval vytvoření jednotného, protikomunistického bloku demokratických států, přičemž počítal se silnou podporou USA a také s tím, že členem bloku by mělo být i Německo.

12. března 1947 byla vyhlášena tzv. **Trumanova doktrína**, která se stala zahraničně politickým programem konce čtyřicátých let. Harry S. Truman² prohlásil, že USA se mají stát garantem svobody a demokracie všude ve světě. Mají poskytnout pomoc zemím ohrožených diktátory a totalitou jak zvenčí, tak zevnitř.

Doktrína reagovala na počínající studenou válku, uznávala rozdělení světa na dva tábory a mj. v ní byla řešena i problematika Řecka a Turecka. Na obě země si totiž činil nárok Sovětský svaz. Harry S. Truman si uvědomoval, že je to právě ekonomická pomoc, která může zabránit nárůstu totalitních režimů. Proto požádal Kongres o finanční podporu těmto dvěma státům ve výši 400 milionů dolarů.

S Trumanovou doktrínou se pojí i **Marshallův plán**³, oficiálně Plán evropské obnovy (*European Recovery Program*), který byl poprvé představen v projevu George C. Marshalla 5. června 1947 na Harvardské univerzitě.

Díky Plánu evropské obnovy bylo do západní Evropy alokováno 12,97 mld. dolarů, v období od 3. dubna 1948 do 30. června 1951. Největší část zabral dovoz surovin a polotovarů (2,43 mld.), potravin, krmiva a hnojiv (3,192 mld.), strojírenských výrobků a zařízení (1, 853 mld.) a paliv (1,567 mld.). [4]

Významným úspěchem Marshallova plánu byla skutečnost, že se jej v plném rozsahu zúčastnily i západní okupační zóny Německa.

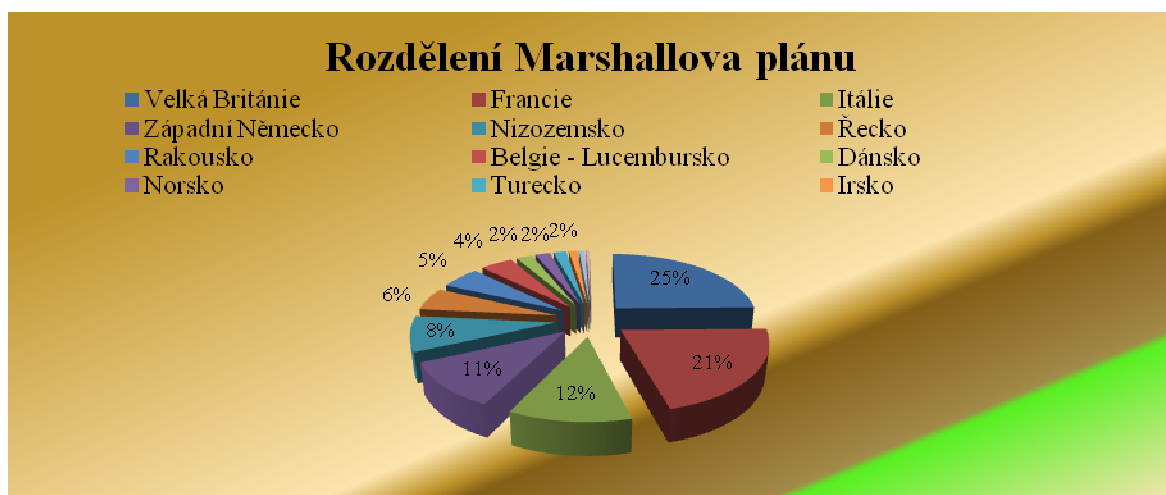
² **Harry S. Truman**, 33. prezident USA (1945- 1953)

³ **Marshallův plán** – oficiálně přijat Kongresem 3. dubna 1948

Evropské hospodářství se „uzdravilo“ nejen ze škod napáchaných druhou světovou válkou, ale definitivně také z hospodářské krize na přelomu 20. a 30. let dvacátého století. Mohutně vzrostla vnitroeurospká obchodní výměna a po dalších dvacet let západoevropské ekonomiky zažívaly bezprecedentní růst, který skončil až v 70. letech. USA si touto hospodářskou pomocí zabezpečily vliv a prestiž v Evropě.

V grafu č. 1.1 jsou uvedené státy, které získaly díky Marshallova plánu finanční pomoc k poválečné rekonstrukci země. Nejvíce prostředků bylo alokováno do Velké Británie, druhé místo pak zaujímá Francie. Na třetím a čtvrtém místě je Itálie se Západním Německem.

Graf č. 1.1: Rozdělení Marshallova plánu – dle jednotlivých zemí

Pramen: [3, str. 87]

1.2 Německá otázka v rozdělené Evropě

Od počátku roku 1948 připravoval Washington a Londýn vznik západoněmeckého státu zavedením oddělené měny. Dle Jaltské dohody⁴ měly Velká Británie, Francie, SSSR a USA vymezeny své okupační sektory v německém hlavním městě. Silniční, železniční a letecké koridory zajišťovaly spojení západních berlínských sektorů se západními okupačními zónami.

⁴ **Jaltská dohoda** byla výsledkem Jaltské konference, konané mezi 4. a 11. únorem 1945. Došlo k setkání hlavních představitelů SSSR, USA a Velké Británie (Stalin, Roosevelt, Churchill).

Dne 30. března 1948 omezil Sovětský svaz železniční spojení ze Západního Berlína. Situace vyvrcholila uskutečněním separátní měnové reformy v západních okupačních zónách. Moskva na to reagovala blokádou, avšak „pouze“ pro vodní a pozemní spojení Berlína se Západem. Původní sovětské plány počítaly i s přerušením leteckých cest k Západnímu Berlínu, ale Stalin v domněnání, že letecký most nebude stačit pro zásobování města od této varianty odstoupil z obavy, že by mohla vést k ozbrojené konfrontaci, které se chtěl vyhnout. USA a Británie se tímto Stalinovým počinem nenechaly zastrašit a vytvořily mohutný letecký most, jehož prostřednictvím dopravovaly do Berlína vše nezbytné pro přežití západních sektorů města.

V únoru 1949 došla Moskva k závěru, že se blokáda minula účinkem a začala jednat o jejím ukončení. O tři měsíce později byla mezi západními okupačními zónami a Západním Berlínem komunikace obnovena.

Obr. č. 1.1: Rozdělení Berlína

Pramen: [16]

1.3 Vznik Západní unie

Narůstající nebezpečí ze strany Sovětského svazu přiměla představitele západní Evropy, aby požádali vedle hospodářské také i o vojenskou pomoc.

V průběhu roku 1947 se francouzský ministr zahraničí *Georges Bidault* spolu s britským ministrem zahraničí *Ernestem Bevinem* sešli a konzultovali možnost vojenské spolupráce mezi Spojenými státy a Západní Evropou.

V lednu 1948 Ernest Bevin svou myšlenku dále rozvinul a zdůraznil nutnost vytvoření organizace, která by sloužila k odvracení bezpečnostní hrozby. Francie s Velkou Británií nabídly Belgii, Nizozemí, Lucembursku obrannou smlouvu podobnou francouzsko-britské **Dunkirské smlouvě**.⁵

Komunistický převrat v Praze 25. února 1948 způsobil v celém západním světě velký otřes a urychlil jednání, která byla vedena mezi Velkou Británií, Francií a zeměmi Beneluxu.

17. března 1948, se setkali výše zmínění zástupci a podepsali v belgickém Bruselu, **tzv. Bruselský pakt o vzniku Západní unie**.

K jejímu uzavření bezprostředně vedly tři rozhodující faktory:

- ✓ pražský převrat v únoru 1948,
- ✓ sovětský tlak na skandinávské země,
- ✓ zajištění větší angažovanosti USA v Evropě.

Smlouva byla podepsána na 50 let, pod dojmem rostoucí nadvlády SSSR nad střední a východní Evropou, a zároveň vyjadřovala odhodlání společného postupu při vnější agresi.

Významný byl článek IV Bruselského paktu, ve kterém.... „*se smluvní strany zavázaly v případě, že některý ze signatářů bude objektem ozbrojené agrese, poskytnou mu ostatní státy veškerou vojenskou pomoc.*“ [4, str. 93]

⁵ **Dunkirská smlouva** podepsána 4. března 1947 na padesát let mezi Francií a Velkou Británií o spojení v případě nové agrese ze strany Německa a o společných ekonomických konzultacích.

Spojenectví mělo i integrační charakter. Jednotlivé státy se zavázaly organizovat a koordinovat své ekonomické aktivity tak, aby dosáhly co nejlepších výsledků, a to vyloučením konfliktních kroků své hospodářské politiky, koordinací výroby a rozvojem vzájemné obchodní výměny.

V červnu 1948 schválil senát Spojených států návrh senátorů Vandenberg a Connallyho, kteří doporučili začlenění USA do obranných svazků se západoevropskými zeměmi.

V červenci 1948 započaly ve Washingtonu první oficiální rozhovory mezi americkým ministerstvem zahraničí, kanadskými velvyslanci a zástupci Bruselského paktu, které byly ukončeny v srpnu téhož roku. Avšak ihned na počátku se objevily první neshody. Američané chtěli Alianci, jejímiž členy by se staly všechny nekomunistické země a zároveň vyžadovali větší napojení na OSN. Tuto myšlenku však Francie ani Velká Británie nesdílely. Chtěly spíše menší, leč pevnější svazek, který by zajišťoval automatickou vzájemnou pomoc v případě konfliktu. Vytvoření takovéto Aliance bylo v rozporu s americkou ústavou, z tohoto důvodu Američané návrh západoevropských mocností odmítli.

Dalším sporným bodem byla otázka, zda by se součástí ochranné zóny měla stát i některá území kolonií - v této otázce nakonec Američané ustoupili i přes jejich odpor vůči kolonialismu.

Zásadním problémem bylo určit, které státy se stanou členy Aliance a jaká kritéria vstupu by měla být dána. Například Velká Británie prosazovala vstup severských zemí, zejména Norska, zatímco Francie prosazovala nutnost vstupu Itálie. Soudilo se, že členem NATO může být výhradně demokratický stát, splňující i stanovená hospodářská kritéria.

Situace byla vyřešena v březnu 1949, kdy účastníci Bruselského paktu, Kanada a Spojené státy oficiálně pozvali Dánsko, Island, Itálii, Norsko a Portugalsko⁶, aby se připojily ke vznikající Alianci.

⁶ Portugalsko se členem Aliance stalo zejména kvůli strategicky významným Azorským ostrovům.

1.4 Severoatlantický pakt

4. dubna 1949 byla ve Washingtonu podepsána Kanadou, Spojenými státy americkými a deseti evropskými zeměmi⁷, **Severoatlantická smlouva**, která vstoupila v platnost 24. srpna 1949.

Finsko, Švýcarsko, Švédsko a Irsko vyjádřily ve snaze o zaručení svého postavení neutrálních států přání zůstat mimo Atlantický pakt.

Klíčovým je **článek 5 Severoatlantické smlouvy**, který se výslovně odvolává na Chartu Spojených národů a její článek 51 potvrzující legitimní právo individuální nebo kolektivní obrany států.

„ Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo v Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným, tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru. Každý takový útok a veškerá opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“ [17]

Severoatlantický pakt se nezmiňoval o způsobu, jakým budou Spojené státy přítomny v Evropě, jednalo se o pouhý smluvní akt, který se v prvním roce existence zabýval jen plánováním společného postupu v případě konfliktu v Evropě.

Podstatou prvních operačních plánů v Evropě byla koncepce tzv. **periferní strategie** – podle níž měly být spojenecké jednotky v případě napadení Západní Evropy Sovětský svazem evakuovány na Britské ostrovy a do severní Afriky, odkud by potom vedly svou válečnou kampaň. To by však znamenalo, že Západní Evropa bude dvakrát vystavena ničivému přechodu fronty. Západoevropané tak preferovali tzv. **předsunutou obranu** – spočívající v udržování fronty co nejdále na východ.

⁷ Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Velká Británie

V létě 1949 provedl Sovětský svaz svou první jadernou zkoušku a Spojené státy tak přišly o svůj monopol, čímž vypukla již v prvním roce existence Aliance její doktrinální krize.

Kromě doktrinálních otázek, jež vyvolal první sovětský jaderný test, bylo třeba vzápětí po podpisu smlouvy řešit problém efektivního fungování Severoatlantické aliance. Dle **článku 3 Washingtonské smlouvy** se smluvní strany zavazovaly, „*aby bylo co nejúčinněji dosaženo cílů této smlouvy, budou smluvní strany jednotlivě i společně stálou a účinnou svépomocí a vzájemnou výpomocí udržovat a rozvíjet svoji individuální i kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku.*“ [17]

Postupně se tak vytvářela integrovaná Organizace Severoatlantické smlouvy (*North Atlantic Treaty Organization* – NATO).

Hlavním orgánem NATO se stala **Severoatlantická rada**⁸ (*North Atlantic Council* – NAC), která vznikla na základě **článku 9 Washingtonské smlouvy**⁹.

Na svém prvním zasedání 17. září 1949 zahájila Severoatlantická rada proces budování organizační struktury Aliance vytvořením **Výboru pro obranu**, sdružujícího ministry obrany členských států a **Vojenského výboru**, v němž zasedli náčelníci generálních štábů.

Rozpoutání **korejské války**¹⁰ v červnu 1950, bylo považováno za vyvrcholení první fáze studené války. V reakci na válku v Koreji byla přijata doktrína „**předsunutě obrany**“¹¹.

⁸ Nejvyšší rozhodovací a konzultační orgán Aliance, fórum pro demokratickou diskusi a vzájemné konzultace, ve kterém jsou zastoupeni všichni členové NATO.

⁹Smluvní strany tímto zřizují Radu, v níž bude každá z nich zastoupena, aby projednávala věci týkající se plnění této smlouvy. Rada bude organizována tak, aby se mohla kdykoli pohotově sejít. Rada zřídí takové pomocné orgány, jaké mohou být potřebné; zejména ihned zřídí výbor pro obranu, který bude doporučovat opatření nutná k plnění článků 3 a 5.

¹⁰ **Korejská válka** (1950 – 1953) válečný konflikt mezi Severní a Jižní Koreou. Příčinou sporu byla snaha severokorejských vojsk o ovládnutí celé Koreje a její následné sloučení pod komunistickou vládu. Rada bezpečnosti OSN za nepřítomnosti sovětského zástupce označila Severní Koreu za agresora a vyzvala členské státy OSN k odvrácení agrese. Jednalo se o vleklý konflikt, při kterém se střídala strana vítězů a poražených. I přesto, že jednání o příměří bylo zahájeno již 10. července 1951, boje nadále pokračovaly. „Dohoda o příměří“ byla podepsána až 27. července 1953 představiteli OSN, Severní Koreje a Číny.

Korejská válka přiměla Alianci k tomu, aby se vybavila permanentní politickou, vojenskou a organizační strukturou. Díky tomu vznikla funkce **nejvyššího velitele spojeneckých vojsk** v Evropě, který byl zodpovědný za plánování a přípravu obrany v Evropě, dále byla vytvořena funkce **nejvyššího spojeneckého velitele** pro oblast Atlantského oceánu, který měl v kompetenci námořní spojení mezi Evropou a Severní Amerikou. Nejvyšší vojenské velení Aliance v Evropě bylo podle regionů rozděleno na velitelství pro severní, jižní a středomořskou Evropu.

Organizační struktura Severoatlantické aliance byla dovršena na summitu v Lisabonu v roce 1952, kde byla vytvořena **Rada stálých zástupců** (*Permanent Representative Council*), vznikl **Mezinárodní sekretariát** (*International Staff*) v čele s generálním tajemníkem (*Secretary General*). 12. března 1952 byl **lord Hastings Lionel Ismay** jmenován prvním generálním tajemníkem NATO.

Na lisabonském summitu byl rovněž schválen tříletý plán výstavby 96 divizí, z nichž 35 až 40 mělo být v bojové pohotovosti. Tato strategická koncepce byla nazvána **"štit a meč"**¹².

18. února 1952 došlo k prvnímu rozšíření Aliance. Třináctým a čtrnáctým členem se stalo Řecko a Turecko. Obě země se tak definitivně zbavily obavy ze sovětského nebezpečí.

Samotný vznik Severoatlantické aliance a vzájemná spolupráce znamenala pro členské země zejména odhodlání bránit se komunistické rozpínavosti a agresí. Tímto členské státy NATO přispěly k bezpečnostní stabilitě svobodné části Evropy a umožnily

¹¹ Později tzv. **strategie „hromadné odvety“**. Koncepce se orientovala na strategické zbraně. Hlavním motto doktríny *„na jakýkoli konflikt, kdekoliv ve světě je nutné odpovědět strategickým úderem proti mocenským centrům druhé supervelmoci“*. Konvenční vojenské síly členských států NATO v Evropě měly za úkol zastavit případnou agresi předpokládaného protivníka i za cenu ústupu na řeku Rýn a americké strategické jaderné síly, reprezentované v té době hlavně strategickými bombardéry, měly zasadit protivníkovi jaderné údery. Tato strategie si vynutila extrémní důraz na budování jaderného potenciálu USA.

¹² Pomyslný **„štit“** Aliance měla tvořit mohutná pozemní armáda o síle 52 divizí s dlouhodobým cílem téměř 100 divizí. Tento štit měl zajistit obranu před okamžitým útokem ze strany SSSR. Poté měl být nasazen **„meč“** Aliance – strategické letectvo USA a Velké Británie – jenž by jaderným útokem nepřítele zničil.

tak pokojný vývoj svých zemí. Bezpečnostní záruky pak přinesly i hospodářskou stabilitu a pomohly definitivně překonat poválečnou krizi.[6]

1.5 Evropské obranné společenství

V 50. letech se začíná otevřeně hovořit o potřebě evropské armády. Těžištěm evropského dialogu se stala problematika zapojení Spolkové republiky Německa do společné evropské obrany, resp. do Západní unie a Severoatlantické aliance, což však naráželo na silný odpor Francie, ta navrhovala kompromis – vytvoření Evropského obranného společenství (EOS). Projekt byl iniciován francouzským ministrem zahraničí Reném Plevenem, tzv. **Plevenův plán**, jenž spočíval ve vytvoření evropské armády a sjednocení jejího velení do jednoho centra, pod jednotné ministerstvo obrany.

Demokratickou kontrolu nad EOS mělo zabezpečovat parlamentní shromáždění. Výkonným orgánem měla být Rada komisařů, avšak její postavení by bylo podřízeno rozhodování Rady ministrů vytvářející politiku EOS.

Dohoda o Evropském obranném společenství byla 27. května 1952 podepsána zástupci Belgie, Francie, Itálie, Lucemburska, Nizozemska a Spolkové republiky Německa. Po smrti Stalina v březnu 1953 se mezinárodní situace částečně uklidnila. Francie ztratila zájem o Evropské obranné společenství, což dala patřičně najevo při hlasování v Národním shromáždění, 30. srpna 1954, a Dohodu o EOS odmítla.

Na londýnské konferenci na přelomu září a října 1954, které se zúčastnilo osm států (Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Francie, Itálie, SRN, Velká Británie, USA) se diskutovalo nejen o možnosti zapojení Spolkové republiky Německa do Bruselského paktu, ale rovněž do Severoatlantické aliance. SRN se nejen výslovně zavázala, že nesáhne k vojenské síle za účelem sjednocení Německa, zřekla se také získání a výroby nukleárních, biologických a chemických zbraní stejně jako raketové výzbroje a velkých námořních plavidel.

Události poté nabraly rychlý spád. Soubor smluv, nazvaných podle místa podpisu ve dne 19. - 23. října 1954 **Pařížskými smlouvami**, modifikoval původní Bruselskou smlouvu a připravil cestu ke členství SRN v NATO a obnovení její plné suverenity. Dne 20. října 1954 byl formálně ukončen okupační statut Spolkové republiky a o den později

pak SRN a Itálie¹³ přistoupily do Západní unie. 22. října 1954 schválila Severoatlantická rada vstup obou zemí do NATO. Francouzské národní shromáždění přijalo Pařížské dohody 30. prosince 1954 a o den později i rozšíření Bruselského paktu. Se změnou počtu členů se změnil i název organizace. Západní unie se modifikovala na **Západoevropskou unii**, jejíž hlavním úkolem se stala podpora integrace SRN do obranných struktur Západu.

Komunistický blok na to zareagoval vytvořením vlastního vojenského paktu tzv. **Varšavské smlouvy**. Vznikla na základě Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci podepsané 14. května 1955 Albánií, Bulharskem, Československem, Maďarskem, NDR, Polskem, Rumunskem a SSSR ve Varšavě. Smlouva byla uzavřena na 20 let s automatickým prodloužením o 10 let pro státy, které ji rok před uplynutím lhůty nevypoví.

Cílem Varšavské smlouvy byla koordinace politiky a vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě, resp. spolupráce ve vojenské oblasti při společné obraně socialismu, suverenity a nezávislosti. Ve skutečnosti byla jen mocenským nástrojem SSSR zajišťujícím jeho hegemonii ve východoevropském prostoru, jako protipól Severoatlantického paktu řízeného USA. Nejvyšším politickým orgánem Varšavské smlouvy byl Politický poradní výbor složený z nejvyšších stranických a státních představitelů členských zemí. Vše bylo řízeno z Moskvy. [21]

1.6 Ženevská konference - karibská a vietnamská krize

Na ženevské konferenci, v červenci 1955, se sešli na nejvyšší úrovni zástupci USA, SSSR, Velké Británie a Francie. Sovětský svaz zde přednesl návrhy na řešení německé otázky. Zopakoval svou nabídku na podepsání celoevropské smlouvy o kolektivní bezpečnosti včetně paktu o neútočení.

Avšak jediný bod, který přinesl souhlasné stanovisko všech zúčastněných velmocí, byl zákaz jaderných zbraní v Západním Berlíně. Záhy po skončení ženevské konference byla značná část sovětských jednotek a raketových systémů včetně jaderných hlavic urychleně stažena z NDR, zřejmě v důsledku sovětské obavy z případného narušení dalších pokračujících jednání.

¹³ I přestože Itálie podepsala 4. dubna 1949 Severoatlantickou smlouvu, nebyla plnoprávným členem NATO. Stala se jím až po podepsání Pařížských smluv, v říjnu 1954.

Tvrzení N.S. Chruščova o sovětské převaze v mezikontinentálních raketách po vypuštění Sputniku v roce 1957 se ukázala být přehnaná. O několik měsíců později byly rozmístěny americké rakety v Turecku, Itálii, Velké Británii a Spolkové republice Německo.

V létě 1962 pak došlo k umístění sovětských raket středního doletu na Kubě. Díky této instalaci došlo následně ke vzniku **karibské (kubánské) krize**.

Jednalo se o mezinárodní politickou krizi, při níž hrozilo, že přeroste v jaderný konflikt. Strategičtí odborníci Spojených států předpokládali, že do konce roku 1962 bude na Kubě instalováno 42 raket schopných zasáhnout území USA.

Evropští spojenci byli o celé záležitosti informováni. Francie i Velká Británie přislíbily Spojeným státům podporu. 22. října 1962 oznámil americký prezident Kennedy ve svém televizním projevu, že „*Spojené státy půjdou kamkoli a kdykoli bránit svobodu*“ [4, str.218]. Chruščovovi nekompromisně vzkázal, že Spojené státy nebudou tolerovat jakoukoli akci, která by podstatným způsobem narušila obecnou rovnováhu moci ve světě. „*Útok na Berlín¹⁴ bude útokem na Spojené státy*“ [4, str. 218], tímto americký prezident rozptýlil obavy Evropanů, že americká zahraniční politika bude vzhledem ke zvýšení napětí na západní polokouli věnovat méně pozornosti bezpečnosti v Evropě.

Na Kubu byla uvalena tzv. „karanténa“, která se téměř rovnala bloádě. Následně Kennedy vyzval Moskvu k demontáži sovětských raket za dohledu komisařů OSN.

Americký postoj přinesl očekávané výsledky. Po prvotním odmítnutí amerického ultimáta se Chruščov zalekl důsledků akce, kterou sám rozpoutal a následně vyjádřil ochotu přistoupit na Kennedyho podmínky, avšak za předpokladu, že Spojené státy nenapadnou Kubu, a že dojde k demontování amerických raket v Turecku. Americký

¹⁴ Díky masivnímu odchodu obyvatel z území NDR a na základě iniciativy sovětského vůdce N.S. Chruščova obsadily v srpnu 1961 ozbrojené síly NDR (policie, armáda, pohraniční stráž, jednotky podnikových milicí) hranice Západního Berlína. Došlo tak k přerušení spojení mezi Západním a Východním Berlínem, zpočátku jen pomocí ostnatého drátu, který byl později nahrazen zdí. Berlínská zeď měřila 165 km (45 km dlouhá hranice mezi Východním a Západním Berlínem, 120 km čítala hranice mezi Západním Berlínem a Braniborskem).

prezident se rozhodl vyhovět požadavkům SSSR. Sovětský vůdce následně oznámil, že sovětské rakety budou z ostrova odstraněny.

20. listopadu 1962 skončila námořní blokáda Kuby, zároveň v souladu s požadavky Moskvy byly odstraněny americké rakety z Turecka a Spojené státy se zavázaly, že nenapadnou Kubu.

Karibské události byly poslední velkou krizí studené války v Chruščovově období. Skutečnost, že svět byl na pokraji jaderné katastrofy, přiměla obě strany, aby si uvědomily nebezpečí tohoto typu a snažily se mu v budoucnu předejít. Pro případ podobné krize v budoucnosti byla mezi Moskvou a Washingtonem instalována tzv. „horká“ telefonní linka ke zlepšení komunikace mezi oběma supervelmocemi. [30]

V roce 1963 byla v Moskvě uzavřena první dohoda v oblasti kontroly zbrojení. **Smlouva o zákazu jaderných zkoušek** v atmosféře, na zemském povrchu a pod mořskou hladinou povolovala jaderné testy pouze pod zemským povrchem. Smlouvu podepsaly Sovětský svaz, Velká Británie a Spojené státy a v průběhu jednoho roku se k ní připojilo dalších 90 států. Francie, v té době vedena Charlesem de Gaullem se ke smlouvě vůbec nepřipojila, stejně jako Čína. Podobně i další akt v oblasti zbrojení – *Smlouva o nerozšiřování jaderných zbraní z roku 1968* – skončil bez účasti Francie.

K dalším iniciativám amerického prezidenta J. F. Kennedyho na mezinárodním poli byla snaha vyřešit **vietnamskou krizi**. Na sklonku roku 1960 vzniklo za severovietnamské podpory politické hnutí Fronta národního osvobození jižního Vietnamu, která měla svou ozbrojenou sílu, tzv. **Lidovou armádu, Vietcong**. V roce 1961 americký prezident rozhodl o zvýšení materiální a expertní podpory jihovietnamskému státu. Washington se obával, že v případě pádu saigonské vlády dojde k „dominovému efektu“, kdy by pod vládou komunistů padly další země Jihovýchodní Asie.

Když v srpnu 1964 došlo v Tonkinském zálivu k incidentu, při němž severovietnamská plavidla zaútočila na americké torpédoborce, došlo k plnému zapojení amerických sil v boji proti severnímu komunistickému Vietnamu. I přesto, že Američané zvítězili ve všech střetnutích a došlo k vytlačení fronty z jihovietnamského území, zůstávala zde obava z prokomunistické Číny a Sovětského svazu. Díky tomu americké

jednotky rezignovaly na zničení základen nepřátelských sil na území Laosu, Kambodže a dočasně i na bombardování Severního Vietnamu.

Evropští spojenci pohlíželi na vietnamské události se smíšenými pocity. Nejvážnější kritika přišla z francouzské strany, kde svou roli sehrála skutečnost, že Vietnam byl kdysi součástí francouzského koloniálního impéria. Již v roce 1963 prohlásil Charles de Gaulle, že právo rozhodnout o budoucnosti Vietnamu náleží jen vietnamskému lidu. Paříž považovala vietnamské události za občanskou válku, do níž by neměly zasahovat žádné jiné státy. S růstem americké vojenské přítomnosti ve Vietnamu klesala její veřejná podpora. První projevy nesouhlasu se objevily již v roce 1965, avšak širšího rozsahu nabyly na amerických univerzitách na přelomu let 1967-1968.

Tzv. **ofenzíva Tet**¹⁵ komunistických sil proti americkému velvyslanectví v Saigonu v lednu 1968 skončila katastrofálním vojenským neúspěchem *Vietcongu*. Ofenzíva však ukázala, že konec konfliktu není nablízku a že severovietnamské síly jsou schopny rozsáhlých vojenských operací. Požadavky na stažení amerických vojsk z Vietnamu rostly. Díky velkému tlaku nařídil v březnu 1968 tehdejší americký prezident USA Lyndon Johnson ukončit bombardování Hanoje a severovietnamského území. [4]

1.7 Změny bezpečnostního prostředí

K významným událostem konce šedesátých let, patří prosincové zasedání Severoatlantické rady, na kterém byla přijata tzv. **Harmelova zpráva**¹⁶. Její hlavní myšlenkou bylo uznání, že spojenci musí usilovat o stabilnější vztahy k řešení důležitých politických problémů.

Nejdůležitějším impulsem pro vypracování doktríny byla domněnka, že státy Varšavské smlouvy činí určitý posun směrem k normalizaci vztahů s NATO.

¹⁵ **Tet** = Vietnamský nový rok, největší svátek v roce. Právě v tento den zahájily prokomunistické guerilly za podpory severovietnamské armády všeobecnou ofenzívu po celém území (ofenzíva Tet). Komunistické povstání se však nepodařilo vyvolat.

¹⁶ **Harmelova doktrína** vypracována belgickým ministrem zahraničí Pierrem Harmelem a přijata 13. – 14. prosince 1967. Je založena na politice souběžného udržování přiměřené obrany a úsilí o zmírnění napětí ve vztazích mezi Východem a Západem.

Druhým faktorem byl názor francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, který byl přesvědčen o tom, že se Sovětským svazem musí být jednáno jako s potenciálním partnerem v rámci nového evropského pořádku.

Třetím aspektem, který částečně doplňoval Harmelovu doktrínu, byl vliv války ve Vietnamu na úlohu USA v NATO.

Koncem 60. let se začala projevovat silná zaostalost sovětské ekonomiky. Sovětský svaz nestačil obrovskému tempu zbrojení Spojených států amerických, stejně tak zaostával v oblasti strategických zbraní. Tato skutečnost přiměla sovětské představitele k zahájení jednání o omezení strategických zbraní mezi SSSR a USA známá jako **SALT I** (*Strategic Arms Limitation Talks*).

Počáteční rozhovory byly zahájeny v listopadu 1969 v Helsinkách. Jejich výsledkem byla v květnu 1972 smlouva **ABM** (viz. dále) a tzv. **Prozatímní dohoda o omezení strategických jaderných zbraních**, v níž se obě strany zavázaly, že nebudou budovat nová síla pro mezikontinentální balistické rakety a nebudou rozšiřovat ta stávající. Dohoda také omezovala počty balistických raket odpalovaných z ponorek a počty ponorek s těmito raketami. Tato smlouva vypršela 3. října 1977.

Smlouva mezi SSSR a USA o omezení systému jejich protiraketové obrany (*Anti-Ballistic Missile Treaty*, **ABM**¹⁷) byla podepsána 26. května 1972 s platností na 30 let. Americkou stranu zastupoval Richard Nixon, sovětskou Leonid Brežněv.

Dle této smlouvy mohla mít každá z obou zemí dvě lokality, kde by byly umístěny národní systémy protiraketové obrany. Jedna z těchto lokalit měla být určena pro hlavní město a druhá pro síla s mezikontinentálními balistickými raketami. Protokol z roku 1974 pak počet těchto míst zredukoval na jedno. V Sovětském svazu to byla Moskva, ve Spojených státech letecká základna Grand Forks v Severní Dakotě. [15]

18. června 1979 Leonid Brežněv a Jimmy Carter podepsali ve Vídni **Smlouvu o omezení strategických útočných zbraní (SALT II**¹⁸), která stanovila další omezení jaderného arzenálu (oproti SALT I se týkala i strategických bombardérů). Nicméně

¹⁷ 13. června 2002 ji Spojené státy jednostranně vypověděly.

¹⁸ V 80. letech nahrazena smlouvou START I.

smlouva nebyla americkým Kongresem ratifikována z důvodu **sovětské invaze do Afghánistánu** v prosinci 1979.

Spojené státy americké a Západoevropané se na sovětskou invazi dívali rozdílně. Pro Spojené státy byl vpád do Afghánistánu důkazem expanzivní povahy sovětského chování na mezinárodní scéně. 28. ledna 1980 oznámil americký prezident Jimmy Carter celou řadu opatření, jimiž hodlaly USA donutit Moskvu, aby se z Afghánistánu stáhla. Například došlo k uvalení embarga na vývoz celé řady artiklů pokročilé technologie či zemědělských produktů, na nichž byl Sovětský svaz do značné míry závislý. V případě, že by sovětská vojska neodešla z Kábulu, neměli se američtí sportovci účastnit letních olympijských her v Moskvě.

V mnoha ohledech afghánská krize připomínala krizi karibskou, avšak v roce 1962 byl americký postup alespoň morálně podpořen Západoevropany. Na konci 80. let dávali Evropané najevo své obavy vůči americkému postupu. Pouze britská premiérka M. Thatcherová vyjádřila svou podporu Carterově „výpravě“ proti SSSR.

Západoněmecký kancléř Helmut Schmidt navrhoval, aby Západ i Východ zastavily do roku 1983 rozmisťování raket Pershing a SS-20. To mělo dovolit Sovětům odejít z Afghánistánu bez vážnějšího poškození jejich velmocenského statutu. Úsilí H. Schmidta bylo zastaveno kritikou Spojených států vyzývající kancléře k respektování předcházejících ujednání západních zemí.

Setkání představitelů zemí NATO v Benátkách 22. – 23. července 1980 skončilo nakonec shodou, že jakékoli návrhy na změnu mohou být podány až po předcházejících konzultacích s ostatními spojenci. V otázce Afghánistánu však Spojené státy americké a Evropa nenalezly společnou řeč. [4]

Celková bilance afghánské krize jen potvrdila značný rozdíl mezi oběma kontinenty. Kromě Velké Británie, Spolkové republiky Německo a USA vyslaly všechny země své sportovce na letní olympijské hry do Moskvy. Západní Evropa nenásledovala ani hospodářské sankce Spojených států proti SSSR. Zároveň se ukázalo, že ani koordinovaný postup Francie a Spolkové republiky Německa nemůže překlenout propast mezi supervelmocemi a evropskými zeměmi.

Zásadní přelom v téměř sedmi desetiletích existence Sovětského svazu nastal při nástupu nového sovětského vůdce **Michaila Gorbačova**¹⁹. V listopadu 1985 proběhl v Ženevě první sovětsko – americký summit, který zejména řešil problematiku **SDI**²⁰. Gorbačov kritizoval, že lpění na SDI zahájí další kolo jaderného zbrojení a že je v rozporu se smlouvou ABM. R. Reagan oponoval, že jde o čistě defenzivní záležitost a pro obranu Spojených států má prvořadý význam. Problém se nepodařilo vyřešit. První sovětsko-americký summit nepřinesl žádné hmatatelné výsledky.

V dubnu 1986 došlo k havárii v sovětské jaderné elektrárně Černobyl. Jaderná exploze tak posílila tendence k omezení dalšího jaderného zbrojení. V červenci 1986 zaslal R. Reagan M. Gorbačovovi svůj plán jaderného odzbrojení. Americký prezident navrhoval likvidaci balistických raket.

11. října 1986 se Reagan a Gorbačov setkali v Reykjavíku na společném v pořadí již druhém summitu. Jednali zejména o problematice jaderného zbrojení. Gorbačov přišel s návrhem na úplnou likvidaci raket středního doletu v Evropě a zároveň souhlasil s návrhem plánu na postupnou likvidaci balistických raket v období deseti let. Likvidace raket středního doletu však byla choulostivou otázkou pro evropské partnery USA. Reagan ji proto podmínil omezením konvenčních vojsk Varšavské smlouvy. Gorbačov stanovil podmínku, že dohody budou platné jedině za předpokladu, že se Američané vzdají svého projektu SDI. Ke shodě v rámci tohoto jednání nedošlo, byl nastíněn pouze rámec pro novou smlouvu START I.

Koncem října 1987 vzkázali Rusové, že již netrvají na zrušení projektu SDI. Moskevské vedení si totiž uvědomovalo, že špatná ekonomická situace SSSR si žádá okamžité dohody o omezení zbrojení a bylo proto nuceno ze svého požadavku ustoupit. 7. prosince 1987 přiletěl Gorbačov do Washingtonu a o den později došlo k přelomové

¹⁹ **M. Gorbačov** se v letech 1985 – 1991 pokoušel o změny, které by vedly ke zlepšení fungování sovětského politického systému i k ukončení studené války. K významným Gorbačovým činům patří skupina reformních ekonomických kroků známá jako **Perestrojka**. Úkolem perestrojky byla především restrukturalizace sovětské ekonomiky, která byla rozvrácená novým kolem závodů ve zbrojení ze začátku 80. let 20. století. Na ekonomické reformy perestrojky navazovaly také širší změny k demokratizaci společnosti, soustředěné v procesu tzv. glasnosti, politiky otevřenosti

²⁰ **SDI** (*Strategic Defence Initiative*). V březnu 1983 Ronald Reagan oznámil záměr podporovat výzkum s cílem vytvořit systém protiraketové obrany, známý pod názvem Strategická obranná iniciativa.

události. Poprvé v historii se supervelmoci shodly na úplné likvidaci jedné třídy jaderných zbraní. 8 prosince 1987 byla podepsána **Smlouva o úplné likvidaci raket středního doletu**. Zahrnovala zničení především raket SS-20, amerických raket Pershing 2 a řízených střel s plochou dráhou letu (*Cruise Missile*). Kromě hmatatelného výsledku v podobě podepsané smlouvy se postoupilo i v dalších jednáních v procesu **START I** (*Strategic Arms Reduction Treaty*). Smlouva o snížení a omezení strategických útočných zbraní mezi SSSR a USA byla podepsána 31. prosince 1991, necelý půlrok před rozpadem SSSR. Spojené státy zastupoval George Bush starší a Sovětský svaz Michail Gorbačov. Díky této smlouvě došlo k likvidaci téměř 80 % všech tehdy existujících strategických jaderných zbraní. 3. ledna 1993 byla nahrazena smlouvou **START II** ²¹podepsanou Georgem Bushem starším a Borisem Jelcinem.

Jedním z nejdůležitějších mezníků v dosavadních dějinách NATO se stalo tzv. **„Poselství z Turnberry“**, v němž státy Aliance nabídly přátelství a spolupráci Sovětskému svazu a všem ostatním evropským státům. Na „poselství“ navázalo „sdělení“ sovětského prezidenta Michaila Gorbačova z července 1990, ve kterém přijal účast sjednoceného Německa v Severoatlantické alianci.

V listopadu 1990 bylo v Paříži podepsáno společné prohlášení se závazkem o neútočení a zároveň se **Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě** (*Treaty on Conventional Armed Forces in Europe, CFE*²²). Smlouva zajišťovala rovnováhu sil mezi Varšavskou smlouvou a Severoatlantickou aliancí.

Základem CFE je systém kvantitativních omezení pěti základních kategorií konvenčních zbraní a bojové techniky států: tanků, obrněných vozidel, dělostřelectva, útočných vrtulníků a letadel. Smlouva obsahuje důležitá ustanovení o maximální úrovni zbraní a techniky pro každou ze skupin států ve vymezené oblasti i v jejích jednotlivých částech.

²¹ Platnost této smlouvy vyprší 5. prosince 2009.

²² V platnost CFE vstoupila v roce 1992.

Smlouva CFE je uzavřena na dobu neurčitou. Každý stát v souvislosti s prosazováním své národní suverenity má právo odstoupit²³ od Smlouvy pod podmínkou, že o tomto rozhodnutí včas (nejméně 150 dnů předem) uvědomí všechny ostatní účastníky. [15]

Po rozpadu východního bloku a vstupu někdejších členů Varšavské smlouvy²⁴ do Aliance byla 19. listopadu 1999 na istanbulském summitu OBSE²⁵ podepsána 30 státy Dohoda o adaptaci Smlouvy o KOS v Evropě (*Agreement on Adaptation of the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe – CFE II*). Tato dohoda mimo jiné **nahradila do té doby uplatňovaný systém zón a skupin Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě** na individuální stropy výzbroje pro každý stát. Smlouva CFE II lépe odráží situaci v Evropě po **geopolitických změnách poslední dekády 20. století**.

V období od července 1999 do září 2000 došlo ke zvýšení komunikace mezi Ruskou federací a USA. Významným impulsem byl nástup Vladimíra Putina k moci. Další posun ve stanoviscích USA a NATO nastal po událostech v září 2001 v souvislosti s hledáním spojenců protiteroristické koalice. První polovina roku 2002 pak ve vztazích mezi NATO a Ruskem probíhala ve znamení jednání o novém modelu spolupráce.

24. května 2002 byla podepsána bilaterální smlouva mezi USA a Ruskou federací o omezení strategických útočných potenciálů (*Strategic Offensive Reduction Treaty, SORT*). Obě strany se dohodly na omezení svých jaderných arzenálů na 1700 až 2200 bojových hlavic v operačním rozmístění. Smlouva vstoupila v platnost 1. června 2003 a vyprší 31. prosince 2012. Smlouva neobsahuje žádná ustanovení týkající se verifikace, omezení nemusí být trvalé a nevratné (přebytečné hlavice nemusí být zničeny). Paradoxní je fakt, že redukce mají být dokončeny k 31. prosinci 2012, což je i datum, kdy smlouva vyprší, pokud se strany nedohodnou o jejím prodloužení. [15]

²³ „Práva odstoupení“ od Smlouvy využilo **Rusko 12. prosince 2007**. Podle ruského prezidenta Vladimíra Putina smlouva nedostatečně chránila zájmy vojenské bezpečnosti Ruska.

²⁴ České republiky, Maďarska, Polska

²⁵ **OBSE** - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE, *Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE*) je mezinárodní bezpečnostní organizace vzniklá roku 1995 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE, též Helsinská konference). OBSE sdružuje převážně evropské státy. Členem je 56 států, kromě států v Evropě a při Středozemním moři také státy zakavkazské, středoasijské a USA s Kanadou.

V současné době patří k hlavním oblastem spolupráce mezi Severoatlantickou aliancí a Ruskem boj proti terorismu a novým bezpečnostním hrozbám. Společně jsou vyhodnocovány specifické teroristické hrozby euroatlantické oblasti a možnosti, jak jim čelit vojenskými prostředky. Výrazně se zintenzívnila spolupráce v boji proti šíření jaderných, biologických, chemických zbraní a raketových technologií. Spolupráce v oblasti raketové obrany má za cíl čelit nebezpečí stále dostupnějších a přesnějších balistických střel.

2. Vývoj vztahů mezi NATO a EU

V roce 1960 pověřil francouzský prezident Charles de Gaulle francouzského velvyslance Chritiana Foucheta vypracováním návrhu na transformaci *Římských smluv*. Revize měla odrážet větší nezávislost na NATO, integraci zahraniční, obranné, bezpečnostní a kulturní politiky a následné vytvoření **politické unie**.

29. listopadu 1961 představil Christian Fouchet²⁶ návrh na vznik Evropské politické unie tzv. **Fouchetův plán I**. Návrh sice akceptoval existenci Evropských společenství, ale přetvářel ji k obrazu Charlese de Gaullea. Pro něj evropská integrace znamenala „Evropu států“. Způsob rozhodování měl být upraven tak, aby nedošlo k narušení státní suverenity.

Druhý **Fouchetův plán** z roku 1962 partnerské země rovněž kategoricky odmítly. Hlavní neúspěch těchto plánů spočíval v rozdílných představách o integraci. Zatímco Francie usilovala o Evropu nezávislých států, ostatní země o integraci se samostatnými evropskými institucemi s prvky nadnárodního charakteru.

V roce 1966 Charles de Gaulle jednostranně rozhodl o vystoupení Francie z integrovaného velení NATO. Prezidentovu rozhodnutí předcházela řada předzvěstí²⁷.

De Gaulle se domníval, že integrace zbavuje Francii autonomie a rovněž se obával, aby Francie nebyla v důsledku intervencionistické politiky Spojených států zatažena do zahraničních válek. Ve svém dopise 7. března 1966 adresované americkému prezidentu Johnsonovi potvrdil svou solidaritu se spojenci v případě, že by se stali obětí agrese. Zdůraznil však, „že Francie hodlá obnovit výkon svých suverénních práv na celém svém

²⁶ Francouzský politik a diplomat. Od 19. března 1962 do 3. července 1962 působil jako vysoký komisař Francouzského Alžírka.

²⁷ Již v memorandu zaslaném 17. září 1958 americkému prezidentu Eisenhowerovi a britskému ministerskému předsedovi Haroldu Mac Millanovi, požadoval de Gaulle vytvoření **triumvirátu** – Spojené státy - Francie - Velké Británie, který by řídil NATO tak, aby v budoucnu nemohlo být žádné strategické rozhodnutí přijato bez účasti Francie. De Gaullova představa o vzniku tříčlenného direktoria Aliance narazila na odpor „malých“ států, které spatřovaly v této reformě porušení demokratických zásad. V roce 1959, bezprostředně poté, co Spojené státy odmítly francouzský návrh, byly francouzské středomořské námořní jednotky staženy z kontingentu přiděleného NATO.

území v současné době narušených trvalou přítomností spojeneckých ozbrojených sil, resp. obvyklým využíváním jejího vzdušného prostoru. Z těchto důvodů Francie chce zrušit účast v integrovaném velení a již nedávat své síly k dispozici NATO.“[7, str.15]

Dne 1. ledna 1967 se americké jednotky NATO stáhly z francouzského území. **Sídlo NATO, které bylo do té doby v Paříži, bylo přesunuto do Bruselu.**

Ve skutečnosti však nedošlo k přerušení styků mezi Paříží a integrovanou vojenskou organizací NATO. Přestože Francie trvala na udržení své „autonomie“, vždy chtěla udržovat těsné vztahy k Alianci. I nadále pokračovala ve své účasti v řadě orgánů NATO, například ve Výboru letecké obrany, v Koordinačním výboru pro vzdušný prostor, ve Výboru pro civilní nouzové programy i v Konferenci národních ředitelů pro vyzbrojování. Francie rovněž využívala četných informací systému NATO, amerických navigačních satelitů, sítí včasné letecké výstrahy NADGE a účastnila se též společných manévrů. Francouzské loďstvo pokračovalo po roce 1966 ve spolupráci a Atlantickou organizací. V civilních strukturách Aliance, jakož i v misích při hlavních velitelstvích Organizace, pracovala více než 500 Francouzů, civilistů i vojáků.

Dohody Ailleret-Leimnitzer a Ferber-Valentine ²⁸ z roku 1967 stanovily zásady operativní spolupráce mezi Francií a spojenci. Byly vytvořeny podmínky, za nichž mohla být francouzská pozemní armáda, zůstávající pod národním velením, v případě konfliktu s Východem povolána spolu se spojeneckými jednotkami k účasti na společné obraně ve smyslu článku 5 Washingtonské smlouvy. [7]

2.1 Davignonovy zprávy

Myšlenka mezivládní zahraničně politické spolupráce, která jen vzdáleně připomínala plán Christiana Foucheta z počátku 60. let, poprvé zazněla na Haagském summitu Evropského hospodářského společenství v roce 1969. Konkrétní výraz našla ve zprávě zpracované komisařem Étienнем Davignonem.

²⁸První dohoda **Ailleret-Leimnitzer** byla nazvaná podle francouzského generála a стратега Charlese d'Aillereta a amerického generála Lymana Leimnitzer, který v letech 1963 až 1969 působil ve funkci vrchního velitele spojeneckých vojsk.

Druhá dohoda **Ferber-Valentine** byla pojmenována podle francouzského generála Francoise Valentina a německého generála Ferbera. Tato dohoda zdokonalila francouzsko-německé vztahy.

Podstatou první **Davignonovy zprávy** (prezentované v květnu 1970, schválené 27. října) bylo zajistit informovanost a pravidelnými konzultacemi lepší pochopení mezinárodních otázek.

Davignonovou zprávou byl přijat základní rámec pro vznik tzv. **Evropské politické spolupráce** (EPS, *European Political Cooperation* – EPC). Zpráva doporučovala svolávání porad šesti ministrů zahraničních věcí minimálně dvakrát ročně. V případě závažných okolností či důležitosti projednávané problematiky mohlo být jednání ministrů zahraničních věcí nahrazeno jednáním prezidentů či předsedů vlád členských zemí.

K úpravě EPS došlo po třech letech druhou **Davignonovou zprávou (1973)**, která byla vůči členským zemím a jejich zahraniční politice mnohem striktnější. Stanovila, že v otázkách zahraniční politiky se každá členská země zavazuje neformulovat s definitivní platností své stanovisko bez předchozí konzultace s partnery. [19]

2.2 Prohlubování evropské politické spolupráce na přelomu 70. a 80. let

Důkazem hlubší koordinace zahraniční politiky a větší hospodářské integrace byl tzv. **Genscher–Colombův plán** z listopadu 1981. Představili ho Hans-Dietrich Genscher a Emilio Colombo, ministři zahraničních věcí SRN a Itálie. Základní myšlenky tohoto dokumentu měly být následující:

- ✓ prohloubit ve Společenství politickou spolupráci s centrální úlohou Evropské rady,
- ✓ posílit řídicí pozice Evropské rady, rozšířit kompetence Evropského parlamentu a zrušit princip jednomyslnosti v Radě ministrů,
- ✓ zahrnout bezpečnostní politiku do evropské politické spolupráce,
- ✓ prohloubit spolupráci v kulturní a právně politické oblasti.

V roce 1983 předložil **Altiero Spinelli**²⁹ Evropskému parlamentu návrh smlouvy, zakládající Evropskou unii, avšak díky negativnímu postoji Velké Británie, Dánska, Řecka nebylo možno tuto myšlenku realizovat. Spinelliho záměrem nebylo pozměnit Římskou smlouvu, nýbrž předložit návrh smlouvy nové. Jako první začal používat pojem "Evropská unie". Spinelliho myšlenka vnitřního trhu a užší spolupráce v oblasti zahraniční politiky byla později zahrnuta do Jednotného evropského aktu.

Evropská rada pověřila v roce 1984 **Výbor pro institucionální otázky** pod vedením irského zástupce Jamese Doogea³⁰, aby vypracoval návrhy na zdokonalení procesu evropské integrace. Zpráva byla předložena v roce 1985 a vyžadovala nejen zvýšení výkonnosti institucí ES, ale také definovala úkoly, kterým se Společenství musí přednostně věnovat:

- ✓ budovat skutečný vnitřní trh a technologické společenství,
- ✓ posilovat konkurenční schopnost evropského hospodářství,
- ✓ podporovat hospodářskou konvergenci a rozvíjet evropský měnový systém,
- ✓ zajišťovat potřebné prostředky v rámci vlastních příjmů ES,
- ✓ podporovat společné kulturní a civilizační hodnoty,
- ✓ posilovat zahraničně politickou spolupráci upevněním Evropské politické spolupráce.

Reforma institucí, zahraničně-politická spolupráce a otázka dalšího vývoje integrace v návaznosti na dokončení společného trhu předpokládala zásahy do textu zakládajících smluv. Mezivládní konference proto byla jedinou možností, jak uvedené otázky řešit. Výhrady proti svolání mezivládní konference mělo opět Dánsko, Řecko a Velká Británie. Pro tyto země byla dostačující stanovená úroveň integrace, proto neusilovaly o rozvoj společné měny a zahraničně-politickou spolupráci.

²⁹ **Altiero Spinelli** se v sedmdesátých letech stal italským eurokomisařem pro průmyslovou politiku (1970-1976). V roce 1979 byl v prvních přímých volbách zvolen do Evropského parlamentu. Během své poslanecké dráhy se věnoval vypracování prvního návrhu "Evropské ústavy". Jednalo se o tzv. návrh **Smlouvy o založení Evropské unie**. V roce 1984 jej schválila velká většina europoslanců.

³⁰ **James Dooge** – v letech 1961-1977 senátor Irské republiky. V roce 1981 byl jmenován ministrem zahraničí, v této funkci setrval jeden rok.

Nesouhlasná stanoviska tří výše zmíněných zemí byla na milánském summitu v červnu 1985 přehlasována. Mezivládní konference na úrovni ministrů zahraničních věcí byla zahájena v září 1985 v Lucemburku, ústřední pozornost věnovala problematice EPS. Výsledkem mezivládní konference ukončené na summitu v Bruselu v prosinci 1985 byl dokument nazvaný **Jednotný evropský akt (JEA, *Single European Act*)**. Podepsán byl 26. února 1986, ale v důsledku ratifikačních obtíží nabyl účinnosti až 1. července 1987.

Jednalo se o první zásadní změnu Římských smluv. Díky JEA probíhalo rozhodování v Radě ministrů jen kvalifikovanou většinou. V Radě tak došlo k urychlení rozhodovacího procesu.

Na druhou stranu pravomoc Evropského parlamentu zůstala i nadále omezena. Rozhodnutí parlamentu mohla být změněna pouze jednomyslným usnesením Rady ministrů.

V JEA jsou adaptovány závěry Bílé knihy o vnitřním trhu ohledně jeho náplně a dokončení. Vnitřní trh byl definován jako *“oblast bez vnitřních hranic, v níž je zajištěn volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu”*. [19] **Jednotný evropský akt rovněž zavazoval hlavy členských států ke koordinaci rozhodnutí v oblasti zahraniční a obranné spolupráce.**

2.3 Rozpad RVHP

Direktivní plánování RVHP³¹ neumožnilo vytvoření efektivního ekonomického mechanismu, který by fungoval na úrovních jednotlivých států SSSR. Po roce 1989 se začala RVHP rozpadat a v roce 1990 za československého předsednictví ukončila svou činnost. Přelom 80. a 90. let přinesl další zásadní změny: pád berlínské zdi v listopadu 1989, znovusjednocení Německa v říjnu 1990, rozpuštění Varšavské smlouvy 1. července 1991 a následný rozpad SSSR 8. prosince 1991.

³¹ **Rada vzájemné hospodářské pomoci (vznik 1949)** byla obchodní organizace sdružující v době studené války socialistické státy sovětského bloku. V podstatě se jednalo o mocenský nástroj pro centrální ovládání ekonomiky socialistických států Sovětským svazem. RVHP někdy chápána jako sovětský protipól Marshallova plánu a později EHS.

V důsledku těchto událostí došlo k přehodnocení politické situace v Evropě. Došlo ke změně požadavků členských států NATO na vlastní bezpečnost a ke zdůraznění potřeby transformovat Severoatlantickou alianci. [5]

2.4 Nový směr Severoatlantické aliance

V roce 1991 se v Římě sešlo zasedání Rady NATO na úrovni hlav států a vlád, které schválilo dokument - **Římskou deklaraci**. Tato strategická koncepce integrovala politické a vojenské prvky bezpečnosti NATO do jednoho celku, rozvíjela spolupráci s novými partnery ve střední a východní Evropě. Počítala rovněž se snížením závislosti na jaderných zbraních a s podstatnými změnami v integrovaných vojenských silách NATO, včetně výrazného snížení jejich počtu a stupně bojové pohotovosti. Deklarace zahrnovala zlepšení mobility vojenských sil, pružnosti a přizpůsobivosti různým nepředvídatelným událostem i rozsáhlejšího využívání mnohonárodních jednotek. Přijatá opatření tak zjednodušila struktury vojenského velení NATO.

Římská deklarace nastínila základní rámec širšího pojetí bezpečnosti, spočívající na dialogu, spolupráci a na udržování kolektivní obranyschopnosti. Nedílně s tím uvedla i **tři hlavní nástroje bezpečnostní strategie NATO: dialog, kooperaci a kolektivní obranu**.

Jako hlavní cíl vytýčila omezit rizika konfliktu z nedorozumění, posilovat vzájemné pochopení a důvěru mezi všemi evropskými státy, vybudovat partnerství mezi všemi evropskými zeměmi a poskytovat pomoc při řešení krizí, které by mohly mít dopad na bezpečnost členských zemí Aliance.[20]

Na summitu v Římě v roce 1991 byla nejvyššími představiteli států NATO přijata rovněž důležitá **Deklarace o míru a spolupráci**, která vymezila přístup NATO k celkovému institucionálnímu rámci evropské bezpečnosti. Vyhlásila podporu reformním krokům zemí střední a východní Evropy a nabídla praktickou pomoc, nejen v politických, hospodářských a vědeckých otázkách. Za tímto účelem byla zřízena nová instituce – **Rada severoatlantické spolupráce (NACC)**, do které postupně na základě pozvání NATO vstoupily bývalé státy Varšavské smlouvy a následnické státy někdejšího SSSR. V březnu 1992 byla účast v NACC rozšířena o všechny členy Společenství nezávislých států a do června přistoupily ještě Gruzie a Albánie.

K prvním většímu rozšíření Severoatlantické aliance došlo až koncem devadesátých let. **12. března 1999** se členy Aliance staly tři postkomunistické země - Česká republika, Maďarsko a Polsko. O pět let později se připojilo Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.

Díky římskému summitu se začala vytvářet nová architektura evropské bezpečnosti, která vyžadovala, aby jejím ústředním činitelem byla silná a vlivná mezinárodní instituce schopná působit jako zdroj bezpečnosti. Jedinou institucí, která měla pro to předpoklady a nástroje, bylo NATO. Zaměřilo se tedy na tři hlavní směry svého bezpečnostně-politického působení. **Především** se jednalo o institucionální politický rámec, vytvořený pro rozvoj vztahů NATO a jeho partnery. **Druhým směrem** byl rozvoj spolupráce v oblasti obranné a vojenské politiky. **Třetím směrem** bylo působení NATO na poli zvládání krizí a udržování míru.

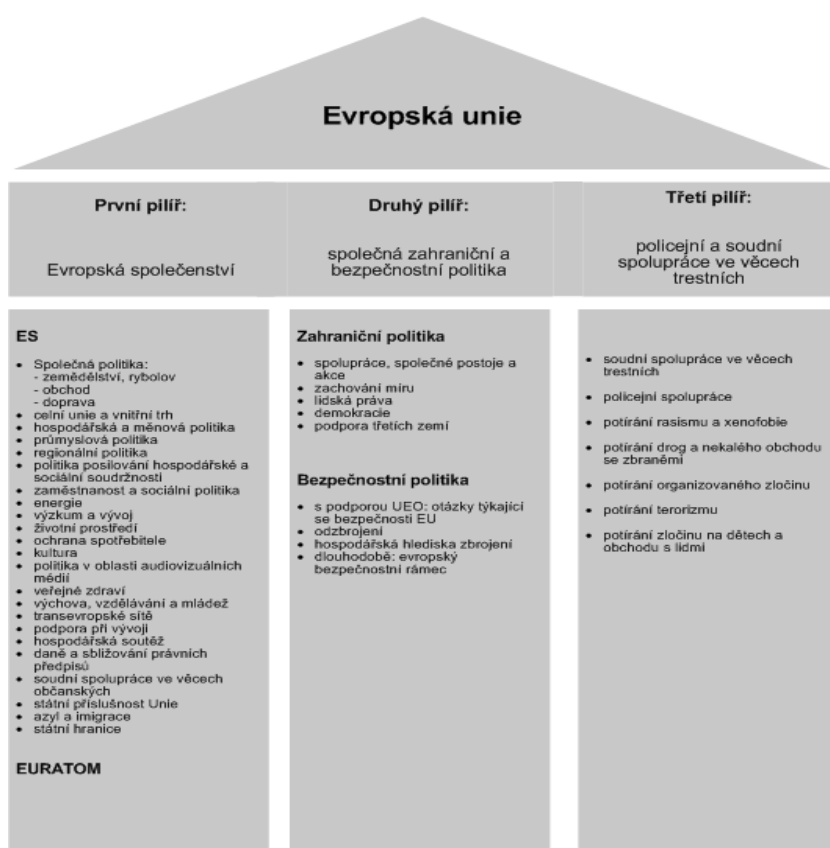
2.5 Maastrichtská smlouva

Otázkami rozvoje evropské integrace se zabývaly v letech 1990 a 1991 dvě mezivládní konference Evropských společenství, které probíhaly souběžně. Jedna se zabývala prohloubením integrace v oblasti ekonomické a druhá vytvořením evropské (politické) unie. Smlouva o Evropské unii, která byla podepsána na závěr těchto konferencí v nizozemském městě Maastricht 7. února 1992 a vstoupila v platnost 1. listopadu 1993, řešila i otázku spolupráce členských států Evropských společenství v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Smlouva vytvořila Evropskou unii jako strukturu o třech pilířích, při čemž první pilíř tvořila Evropská společenství, druhý pilíř představuje SZBP (Společná zahraniční a bezpečnostní politika) a spolupráci v oblasti vnitřních věcí a justice třetí pilíř.

Maastrichtská smlouva definovala hlavní cíle Evropské unie. Patří mezi ně podpora hospodářského rozvoje, postupné snižování ekonomických rozdílů mezi státy a regiony, vytváření prostoru pro volný pohyb osob, služeb, kapitálu, posílení ochrany lidských práv a základních svobod, zavedení principu subsidiarity a prosazování společné identity v mezinárodních vztazích, k čemuž měla vést i SZBP.

Vážným nedostatkem však bylo, že nově vytvořená Evropská unie neměla podle smlouvy mezinárodní právní subjektivitu, a nemohla na rozdíl od Evropských společenství uzavírat mezinárodní smlouvy.

Obr. č. 2.1: Tři pilíře EU

Pramen: [14]

První pilíř EU tvoří Evropská společenství. Cílem je podle *článku 2 Smlouvy o ES* podpora harmonického, vyváženého a trvale udržitelného rozvoje hospodářského života, vysoké úrovně zaměstnanosti a sociální ochrany, rovného zacházení s muži a ženami, apod. První pilíř má **tzv. supranacionální** neboli nadnárodní charakter. To znamená, že členské státy EU delegují na ES/EU část své národní suverenity.

Druhý pilíř Evropské unie zahrnuje všechny oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Jak jsem již zmínila, od 70. let členské země ES v oblasti zahraniční politiky spolupracovaly prostřednictvím mechanismu tzv. Evropské politické spolupráce a od vstupu Maastrichtské smlouvy v platnost (1993) Evropská unie vytváří Společnou

zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP). Právním základem SZBP je *Hlava V Smlouvy o EU*. Podle článku 11 je cílem SZBP zabezpečovat společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost a integritu Unie, posilovat její bezpečnost, zachovat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost, podporovat mezinárodní spolupráci a rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát, jakož i respektování lidských práv a základních svobod. Druhý pilíř EU má mezivládní charakter, rozhodovací i výkonné pravomoci zůstávají v rukou členských zemí. O většině záležitostí se rozhoduje jednomyslně. Hlavním orgánem v rámci SZBP je Rada, která sdružuje ministry zahraničí členských zemí. Strategická rozhodnutí přijímají hlavy členských zemí na zasedáních Evropské rady.

Třetí pilíř, jehož právní základ tvoří *Hlava VI Smlouvy o EU*, pomáhá při vytváření Evropské unie jako prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Jeho jádrem je policejní a soudní spolupráce v trestních věcech a spolupráce při předcházení a potírání rasismu a xenofobie. V rámci třetího pilíře věnuje EU zvláštní pozornost organizované i neorganizované kriminalitě, obchodu s lidmi, trestným činům proti dětem, obchodům s drogami a se zbraněmi, korupcí a jiným ilegálními aktivitám. Třetí pilíř má mezivládní charakter a nejdůležitějším orgánem je Rada ministrů. Prostředky, kterými zde Unie dosahuje svých cílů, tvoří spolupráce policejních, celních a justičních orgánů členských zemí, spolupráce prostřednictvím agentur Europol³² a Eurojust³³ a postupná harmonizace trestního práva.

Při formulaci SZBP členské státy ES navazovaly na formy a postupy, které již byly vypracovány v Jednotném evropském aktu v ustanoveních o spolupráci v oblasti zahraniční politiky. Státy Společenství se shodly na tom, že společná zahraniční a bezpečnostní politika bude zahrnovat otázky týkající se bezpečnosti EU včetně možného vytvoření společné obranné politiky, což by časem mohlo vést ke společné obraně.

³² **EUROPOL** - Organizace Evropské unie pro prosazování práva, která se zabývá zpravodajstvím v oblasti trestné činnosti. Cílem je zlepšovat účinnost a spolupráci mezi příslušnými orgány členských států při prevenci a potírání závažné mezinárodní organizované trestné činnosti a terorismu.

³³ **EUROJUST** – orgán EU ustanovený ve III. pilíři za účelem zvýšení efektivity mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech mezi členskými státy EU, zejména v oblasti vyšetřování a stíhání závažné přeshraniční kriminality a organizovaného zločinu. Sídlí v nizozemském Haagu.

Smlouva o EU dále zahrnovala vztahy mezi EU a Západoevropskou unií, které byly považovány za integrální součást vývoje Unie. EU tak mohla požádat ZEU o vypracování rozhodnutí a provádění akcí v oblasti obrany.

Maastrichtská smlouva rovněž upravila vzájemné vztahy mezi EU, ZEU a NATO. V zájmu soudržnosti a posílení vazeb mezi těmito organizacemi byly členské státy EU vyzvány buď k přistoupení k ZEU nebo k získání statutu pozorovatelů, a evropské členské státy NATO, které nebyly členy ZEU, byly vyzvány k přidruženému členství v ZEU.

Po uzavření Maastrichtské smlouvy došlo k aktivizaci ZEU. V rámci ní byla připravena **Deklarace o úloze Západoevropské unie a jejích vztazích s Evropskou unií a se Severoatlantickou aliancí**. ZEU se tak stala evropským pilířem NATO i součástí evropské integrace. Kolektivní obrana byla svěřena Severoatlantické alianci a země ZEU se zavázaly řídit se stanovisky Aliance. Za tímto účelem byla zformulována evropská bezpečnostní a obranná identita (**EBOI**).

Dne 19. června 1992 se v Petersbergu (SRN) sešli ministři zahraničních věcí a obrany členských států ZEU a shodli se na významném prohlášení o tzv. **petersberských misích**³⁴. Členské státy ZEU se zavázaly podpořit opatření k prevenci konfliktů a mírové operace s mandátem KBSE³⁵ a Rady bezpečnosti OSN.

V rámci realizace prohlášení o tzv. petersberských misích se ZEU podílela na úsilí mezinárodního společenství směřujícího k urovnávání konfliktů na Balkáně, k nimž došlo po rozpadu federální Jugoslávie.

³⁴ **Petersberské mise** jsou definovány jako: humanitární a záchranné mise, mise na udržování míru, mise bojových jednotek na zvládání krizí, včetně vynucování míru.

³⁵ **KBSE** – Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, byla tvořena systémem mezinárodních jednání a smluv, které měly za cíl zajistit mír a prohloubit spolupráci mezi evropskými státy.

2.6 Vztah ZEU a NATO

Obě organizace projevíly zájem o spolupráci již na začátku devadesátých let. Důkazem toho byl vznik Severoatlantické rady (NACC) jakožto společného politického fóra a programu **Partnerství pro mír**³⁶, který se stal předvstupním nástrojem pro kandidáty na členství v NATO.

ZEU disponovala různými formami členství. Vedle plnoprávných členů (země, které byly členy NATO a zároveň EU), měla asociované členy (evropští členové NATO – nečlenové EU), pozorovatelé (Dánsko a neutrální země – členové EU) a nakonec asociované partnery (některé kandidátské země). V roce 1996 měla ZEU celkem 28 „členů“.

V červenci 1992 uvolnily členské státy ZEU své námořní síly pro kontrolu dodržování rezolucí Rady bezpečnosti OSN vůči Svazové republice Jugoslávii. Podobná opatření též přijala Severoatlantická rada v koordinaci se Západoevropskou unií. Počátkem července 1994 vyslala ZEU kontingent příslušníků policie na pomoc muslimské a chorvatské správě při vytváření jednotné městské policie v Mostaru. Když v roce 1997 došlo ke krizi státního systému v Albánii, vyslala ZEU do oblasti Mnohonárodní poradní policejní útvar, který poskytoval konzultace tamějším albánským policejním orgánům.

V rámci NATO působily v bývalé Jugoslávii jednotky IFOR a SFOR, které dohlížely na dodržování dohod. Aliance rovněž zajišťovala bezletovou zónu a vedla letecké útoky. [1]

³⁶ **Partnerství pro mír**, vyhlášeno v lednu 1994, při bruselském zasedání NATO. Hlavním cílem programu je zvýšení příslušných schopností a možností k udržení míru společného plánování, přípravy a výcviku, a tím zvýšení interoperability ozbrojených sil partnerského státu se silami NATO. Všichni členové Partnerství pro mír jsou zároveň členy Rady euroatlantického partnerství (EAPC), která vytváří obecný rámec spolupráce mezi NATO a jeho partnery, Tím je dána skutečnost aktivního zapojení partnerských zemí do politických konzultací v rámci Aliance a do procesu dlouhodobějšího plánování v rámci NATO.

2.7 Amsterdamská smlouva a proces vytváření EBOP

Pružnější přizpůsobování se modifikovaným mezinárodním a ekonomickým podmínkám, zvýšení efektivnosti jednotlivých institucí EU, přiblížení Společenství jeho občanům, systém umožňující jak rozšiřování Unie východním a jižním směrem, tak i prohlubování integrace za účasti jen některých států bez ohrožení soudržnosti zemí Společenství - tyto otázky se staly předmětem jednání konference zahájené v roce 1996 v Turíně a ukončené o rok později návrhem **tzv. Amsterdamské smlouvy**, jež revidovala Smlouvu o EU i zakládající Římské smlouvy. Byla podepsána 2. října 1997, ale v platnost vstoupila až 1. května 1999.

Amsterdamská smlouva zavedla v oblasti SZBP nové nástroje a účinnější rozhodovací postupy. Zkušenosti EU s neschopností zajistit dostatečnou efektivitu společných akcí a akceschopnost Unie Amsterdamská smlouva odstraňuje novým způsobem hlasování. Jedná se o **tzv. konstruktivní absenci**. K takovému principu se přistupuje ve chvíli, kdy jeden z členů Rady oznámí, „...že z důležitých národních zájmu zamýšlí být proti přijetí kvalifikovanou většinou.“ Což znamená zdržet se hlasování a nebránit možnosti jednomyslného přijetí rozhodnutí v případě, že hlasy členů, kteří se zdrželi hlasování, nepřevyšují jednu třetinu. Pokud je rozhodnutí, při kterém se stát zdržel hlasování přijato, je třeba akceptovat fakt, že rozhodnutí zavazuje EU jako celek. Použití této formy hlasování je přirozeně omezeno způsobem zaručujícím transparentnost a legitimnost přijímaného postoje.

Významným opatřením bylo ustanovení umožňující vytvoření **Evropské bezpečnostní a obranné politiky**³⁷ a začlenění tzv. petersberských misí do SZBP. Amsterdamská smlouva stanovila, že ZEU tvoří nedílnou součást rozvoje Evropské unie a deklarovala, že EU podporuje užší institucionální vztahy s ZEU. Evropská rada získala pravomoc stanovit hlavní politické cíle pro ZEU včetně začlenění Západoevropské unie do EU a následné utlumení činnosti.

³⁷ Nejvýznamnějším podnětem k rozvoji evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) byla **kosovská krize**. Ukázalo se, že Evropská unie, není schopna uskutečnit operaci takového rozsahu, jako bylo bombardování Jugoslávie a následná mírová akce v Kosovu, bez vojenské síly USA, což prokázalo vojenskou nezpůsobilost Evropy a Evropské unie vést takové operace. Naopak došlo k posílení dominantního postavení USA v NATO.

Byl zřízen prozatímní **Politický a bezpečnostní výbor** a ustanovena funkce Vysokého zmocněnce pro SZBP, důležitého koordinátora SZBP První tzv. „šéf resortu zahraničí EU“ byl jmenován o dva roky později. Stal se jím 18. října 1999 Javier Solana, bývalý generální tajemník NATO.

Proces vytváření EBOP začal neformálním summitem Unie 24. a 25. října 1998 v rakouském Poertschachu, kde britský premiér prohlásil, že Velká Británie upustí od blokování vytvoření obranné kapacity EU. Britský ministr obrany George Robertson na schůzce ministrů obrany ve Vídni 3. a 4. listopadu zdůraznil důležitost a svrchovanost Aliance v bezpečnostních otázkách a souhlasil s potřebou nalézt evropské řešení. Jelikož viděl v ZEU spoustu problémů, usiloval o včlenění části aktivit ZEU do EU, zbývající část pak chtěl spojit s aktivitami NATO.

3. a 4. prosince 1998 se konala konference ve francouzském Saint-Malo. Výsledkem byla **Deklarace ze Saint-Malo**, ve které se Velká Británie a Francie vyslovily pro to, aby Evropská unie disponovala kapacitami pro autonomní akce. Deklarace předpokládala, že „evropské“ vojenské operace bude možno realizovat v případě, že se Aliance nebude angažovat v řešení dané situace.

Obrat Blairova kabinetu ve věcech evropské obrany souvisel se změnou strategického uvažování o roli NATO v Evropě. Britové, tradiční zastánci silné přítomnosti USA v Evropě, začali podporovat nový typ spolupráce EU a NATO.

Došlo tak k přehodnocení původního britského vymezení EBOP, která byla definována dle M. Albrightové³⁸ na základě tří „D“ (**No Decoupling** - žádné rozpojení bezpečnosti EU od NATO, **Discrimination** - žádná diskriminace členů NATO, kteří ještě nejsou členy EU, **Duplication** - žádné dublování kapacit NATO) k pozitivnímu vymezení G.Robertsona³⁹ a jeho tří „I“ (**Indivisibility of the Alliance** - nedělitelnost Aliance,

³⁸ **Madeleine Albrightová**- byla velvyslankyní USA v Radě bezpečnosti OSN v letech 1993 – 1997, ministryně zahraničních věcí USA (1997-2001), v současnosti je předsedkyní Národního demokratického institutu pro mezinárodní záležitosti. Sahrála významnou úlohu v rozšiřování NATO o země bývalého východního bloku.

³⁹ **Georges Robertson** – v současnosti působí jako generální tajemník NATO, do této funkce byl zvolen v roce 1999 a nahradil tak Javiera Solanu.

Improved European Capabilities - zlepšení schopností evropské obrany, **Inclusiveness of all partners** - zapojení všech spojenců). [5]

Francie přistoupila na formulaci zdůrazňující roli NATO, ale rovněž přiměla Brity k vstřícnějšímu postoji k prohlubování obranného komponentu evropského procesu sjednocování. Cílem francouzských představitelů bylo snížení závislosti západní Evropy na USA a podpora autonomních akcí EU.

V květnu 1999 proběhl další francouzsko-německý summit, na kterém se německý kancléř G. Schroederem a francouzský prezident J. Chirac dohodli posílit evropskou spolupráci v zahraniční a obranné politice. V době probíhající kosovské operace se oba státníci vyslovili pro vytvoření evropských sil rychlé reakce, připravených zasahovat v podmínkách nového strategického prostředí. Francouzský prezident Chirac zdůraznil ustanovení nové evropské bezpečnostní identity pro vytvoření stálého bezpečnostního a vojenského výboru v Bruselu a pro včlenění vojenských a obranných plánovacích kapacit ZEU do EU.

Summit EU v Kolíně nad Rýnem

Základní rozhodnutí o vzniku EBOP přijala Evropská rada na summitu v Kolíně nad Rýnem. Kolínský summit (3. a 4. června 1999) vycházel již z uspořádanějších vztahů mezi evropskými zeměmi v otázkách společné obrany. Evropská rada přijala **Prohlášení o posílení Evropské bezpečnostní a obranné politiky**, přičemž kladla důraz na to, aby EU mohla převzít plnou odpovědnost za prevenci konfliktů a řešení situací vyplývajících z petersberských misí. Prohlášení stanovilo, že EU musí mít kapacity pro autonomní akce podporované dostatečnou vojenskou silou. Členské státy se zavázaly poskytnout vojenské a policejní jednotky pro společné akce EU.

Evropská rada prohlásila, že Rada by měla mít možnost rozhodnout v celé šíři otázek prevence konfliktů a zvládání krizí definovaných ve Smlouvě o Evropské unii. Dále reflektovala požadavek ze St.Malo – vybudování politiky, která umožní Unii autonomní akci, bez účastí NATO. Uznala rovněž nezbytnost posílení průmyslové technologické základny evropské obrany a dosažení její konkurenceschopnosti a dynamičnosti.

Summit EU v Helsinkách

Na summitu v Helsinkách (10. – 11. prosince 1999) se poprvé hovořilo o vojenských prostředcích, kterými by členské státy vybavily Evropskou unii. Definován byl nově **tzv. Evropský základní cíl** (*European Headline Goal, EHG*), který měl být splněn do roku 2003.

Členské země EU se dohodly na následující definici Evropského základního cíle: „Členské země musejí být schopny do roku 2003, nasadit do 60 dnů a po dobu 1 roku vojenské síly, čítající 50 000 – 60 000 vojáků, které jsou připraveny plnit celý rozsah petersberských úkolů. Uvnitř Rady ministrů EU budou vytvořeny politické a vojenské orgány a struktury, které Unii poskytnou nezbytné politické vedení a strategické řízení petersberských operací s ohledem na jednotný institucionální rámec. Mezi EU a NATO budou rozvíjeny způsoby konzultací, spolupráce a transparentnosti respektující potřeby všech členských států EU. EHG musí obsahovat vhodná patření, při respektování autonomie, při přijímání rozhodnutí EU, která by umožnila státům NEEA⁴⁰ a dalším zainteresovaným zemím přispět Unii k vojenskému zvládnutí krizí (*military crisis management*). [31, str. 116]

Záměry stanovené v Evropském základním cíli se nepodařily v plném rozsahu splnit, proto se Unie rozhodla změnit svou politiku. Upustila od prosazování EHG a zaměřila se na vytváření menších jednotek, které by mohly být nasazeny v případě řešení krizových situací.

Součástí závěrů summitu v Helsinkách v oblasti EBOP bylo ještě několik jiných ustanovení:

- ✓ Helsinská deklarace zdůraznila nezastupitelnost i nevojenské dimenze prevence konfliktů a zvládnutí krizí, tedy oblastí, s nimiž měla Evropa mnohem více zkušeností a úspěchů.
- ✓ Došlo k ustanovení mechanismu nevojenského zvládnutí krizí s cílem koordinovat a zefektivnit spolupráci rozdílných civilních i vojenských prostředků a zdrojů, které má Unie i jednotlivé členské státy k dispozici.
- ✓ Evropská rada zdůraznila své odhodlání vybudovat autonomní vojenskou kapacitu (známá jako **Battle Groups**, viz. dále). V případě, že NATO jako celek

⁴⁰ NEEA - Non - EU European Allies, nečlenové Evropské unie, ale členové Aliance.

nebude angažováno, bude řídit vojenské operace mezinárodních krizí pod hlavičkou EU.

- ✓ Bylo rozhodnuto o vyvinutí forem konzultací, spolupráce a transparentnosti mezi EU a NATO zdůrazňující potřeby všech členských států EU.

Portugalské předsednictví a summit EU v Santa Maria de Feira

Konkrétní utváření EBOP si převzalo do rukou portugalské předsednictví. Během první poloviny roku 2000 začaly pomalu fungovat prozatímní orgány EBOP. Dle Závěrů portugalského předsednictví z Feiry (19. – 20. června 2000) byly zformulovány návrhy způsobu zapojení třetích zemí do operací při zvládání krizí pod vedením EU.

Pro konzultace a spolupráci mezi EU a NATO byly určeny 4 oblasti, kolem kterých měly vzniknout společné pracovní skupiny. Jednalo se o následující okruhy:

- ✓ bezpečnostní společnost,
- ✓ obranné schopnosti,
- ✓ přístup EU k prostředkům a schopnostem NATO,
- ✓ podoba stálého uspořádání vztahů EU a NATO.

Členské země se rovněž shodly na tom, že do roku 2003 budou schopny zajistit 5 000 policistů k prevenci či zvládání krizí.

V Závěrečné zprávě pak byly zhodnoceny kroky uskutečněné za portugalského předsednictví a nastíněny úkoly čekající na francouzské předsednictví.

2.8 Francouzské předsednictví ve 2. polovině roku 2000

V tzv. **Marseillské deklaraci** z listopadu 2000 členské státy Západoevropské unie oficiálně oznámily, že činnost ZEU byla zastavena. Konzultace mezi ZEU a NATO byly zrušeny. Veškerá odpovědnost se přesunula na Evropskou unii, která již dříve přijala petersberské úkoly.

Následné potvrzení o začlenění struktur ZEU do aparátu EU a zdůraznění skutečnosti, že Severoatlantická aliance zůstává základem pro kolektivní obranu, bylo vyjádřeno ve **Smlouvě z Nice**. K jejímu přijetí došlo na summitu Evropské rady v prosinci 2000, v platnost vstoupila až 1. února 2003.

Členským státům bylo ponecháno, „za všech okolností rozhodnout, zda a kdy budou nasazeny jejich národní ozbrojené síly“. [26] EU v každém konkrétním případě rozhoduje, zda provede operace s využitím sil NATO nebo bez nich.

Smlouva definuje tzv. **zesílenou spolupráci**, tj. užší spolupráci jen části členů. Podmínkou je účast nadpolovičního počtu členských zemí. Zdůrazňuje, že se nesmí dotýkat práv neúčastníků se států. Po ratifikaci Smlouvy z Nice byl vytvořen **Politický a bezpečnostní výbor**, který nahradil dosavadní prozatímní Politický a bezpečnostní výbor, jenž byl ustanoven Amsterodamskou smlouvou.

Niceská smlouva rovněž potvrdila vznik **Vojenského výboru** jako poradního orgánu. Součástí rozšířeného aparátu pro realizaci bezpečnostní politiky EU je i **Vojenský štáb**, podřízený přímo Vysokému představiteli pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Vojenský štáb vede generál ve funkci generálního ředitele. Na základě pokynů Vojenského výboru zpracovává štáb expertízy, při nasazení jednotek EU řídí vojenské operace. Smlouva z Nice předpokládá velice úzkou spolupráci mezi Vojenským výborem, Štábem a Politicko-bezpečnostním výborem.

V rámci francouzského předsednictví se pokračovalo v budování civilních kapacit. Vzhledem k náročnosti jednání o vojenské dimenzi zvládání krizí, byla tato problematika předána do agendy následujícího - **švédského předsednictví (2. polovina 2001)**. V celé problematice nevojenských kapacit identifikovala EU následující prioritní oblasti: **policii, posilování právního státu, státní správy, samosprávy i ochrany obyvatelstva**.

Na summitu EU ve švédském Göteborgu, v červnu 2001, se opět řešila otázka EBOP. Závěry švédského summitu potvrdily, že se EU trvale zaměřuje na rozvoj a zdokonalování struktur a postupů tak, aby bylo možné zlepšovat její schopnost, pokud jde o prevenci konfliktů v plném rozsahu.

Ve vztazích EU a NATO byly ustaveny formy konzultace a spolupráce. Pokroku bylo dosaženo například v konzultacích s nečleny EU – členy NATO, ve vztazích s Kanadou, Ruskem a Ukrajinou. Posílen byl i politický dialog s OSN a prohloubila se spolupráce mezi EU a OSN. Stále otevřená však zůstala otázka přístupu EU ke kapacitám NATO.

2.9 Vztah mezi EU – NATO

Spolupráce mezi EU a NATO začala v lednu 2001, pokroku však dosáhla až 16. prosince 2002, kdy bylo přijato **Prohlášení EU-NATO o Evropské bezpečnostní a obranné politice**. Deklarace mezi EU-NATO byla považována za formální základ spolupráce obou organizací. NATO v deklaraci uznává EBOP jako posilující článek SZBP i jako prostředek upevňující postavení EU při vedení krizových operací, včetně vojenských, na kterých NATO nebude mít zájem participovat. Došlo tak k ustanovení šesti základních principů vzájemných vztahů:

- ✓ partnerství při krizovém řízení,
- ✓ vzájemná spolupráce a dialog,
- ✓ rovnost a autonomie rozhodování,
- ✓ respektování zájmů členských zemí,
- ✓ respektování principů Charty OSN,
- ✓ koherentní a vzájemně se posilující rozvoj vojenských schopností. [8]

V březnu 2003 byla podepsána **Rámcová dohoda NATO-EU**, rovněž došlo k uzavření stálé **Bezpečnostní dohody NATO-EU**⁴¹, která umožnila pružnou výměnu relevantních utajovaných dokumentů.

Dne 17. března 2003 se obě organizace dohodly na řadě klíčových dokumentů, s názvem „**Berlín-Plus**“⁴².

Dohody „Berlín - Plus“ upravují oblasti týkající se výměny tajných informací, přístupu EU k plánovacím kapacitám a společným kapacitám NATO, procedur

⁴¹ Dohoda mezi Severoatlantickou radou NATO a Politickým a bezpečnostním výborem EU byla podepsána v sídle Aliance za účasti George Robertsona a Javieru Solany. EU díky ní získala přístup k aliančním plánovacím kapacitám SHAPE v belgickém Monsu, k infrastruktuře a k informacím NATO. Obě organizace přijaly zásadu komplementarity EBOP a NATO. Bylo stanoveno, že EU bude operovat jen tam, kde se Aliance jako celek vojensky neangažuje.

⁴² Dohody se odkazují na skutečnost, že se v Berlíně (1996) konalo zasedání, na kterém se ministři zahraničních věcí členských států NATO dohodli na programu Evropské bezpečnostní a obranné identity a na uvolnění prostředků Aliance.

vypůjčení, kontroly a navrácení NATO kapacit a podmínek působení DSACEUR⁴³ jako velení unijní operace s využitím dohod.

Dohody „Berlín plus“ byly zavedeny do praxe prostřednictvím operace „Concordia“, což byla první vojenská operace EU v bývalé jugoslavské republice Makedonii a operaci „Althea“ v Bosně a Hercegovině. [28]

2.9.1 NRF a Battlegroups

NRF (*NATO Response Force*, Síly rychlé reakce NATO) jsou mnohonárodní smíšené jednotky, složené z 25 000 příslušníků, udržované ve stálé pohotovosti a připravené zasáhnout kdekoli ve světě. Pohotovost vždy mají jak složky pozemního vojska, tak námořnictva, letectva i speciálních sil. Záměr vytvořit NRF byl schválen na pražském summitu NATO 22. listopadu 2002. Účelem je vybavit NATO pohotovostními silami, které by byly schopné společně a rychle zasahovat v různých misích NATO kdekoli na světě.

Posláním NRF je schopnost reagovat na hrozby v krátké době. Mohou být využity k prevenci konfliktů, pro účely humanitárních misí, jako předvoj jednotek přijíždějících do dané oblasti nebo jako součást větších aliančních jednotek. Síly rychlé reakce jsou schopny plnit následující mise:

- ✓ evakuace civilistů (Non-combatant Evacuation Operations, NEO),
- ✓ následný management (Consequence Management), včetně zásahů jednotek chemické, biologické a radiační ochrany a humanitárních krizí,
- ✓ zasahování v krizových situacích (Crisis Response),
- ✓ podpora operací proti terorismu (Support Counter Terrorism operations),
- ✓ nastolování míru (Peace Enforcement),
- ✓ embargované operace (námořní embargo, bezletové zóny, atd.),
- ✓ přípravné jednotky prvního vstupu (Initial Entry Force), které chystají místo pro příchod větších jednotek,
- ✓ demonstrativní síly (Demonstrative Force) pro odrazení agrese.

⁴³ **Deputy Supreme Allied Commander Europe** -Zástupce vrchního velitele spojeneckých vojsk v Evropě.

NRF jsou využívány všude, kde je potřeba využít jejich schopností a kam je Severoatlantická rada vyšle, tzn. jak na území členských států NATO, tak mimo ně (out-of-area). Jsou v neustálé pohotovosti se schopností zasáhnout kdekoli na světě v době do 5 až 30 dní ode dne vydání rozkazu. Kromě schopnosti rychle zasáhnout mohou také NRF vykonávat samostatnou misi bez jakéhokoli zásobování až po dobu 30 dní od nasazení.

Velitelem je vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě (SACEUR⁴⁴) nebo jeden ze tří velitelů společných sil. Velitelství společných sil se nacházejí v Brunssumu, Neapoli a Lisabonu, v zastupování vrchního velitele spojeneckých sil se střídají v ročních intervalech. V současné době je délka rotace jednotek uvnitř NRF šest měsíců. Každá jednotka nejprve projde základním výcvikem, pak půlročním výcvikem interoperability a teprve poté následuje půlroční doba pohotovosti jednotky v rámci NRF.

Schopnosti NRF byly využity v roce 2004 při zajišťování bezpečností letních olympijských her v Aténách či afghánských voleb v září 2004. Byly rovněž v pohotovosti během svatby španělského následníka trůnu v roce 2004 nebo během pohřbu papeže Jana Pavla II. v roce 2005. Skutečně aktivovány však byly poprvé v září 2005 v souvislosti s pomocí oblastem postiženým hurikánem Katrina, o měsíc později byly vyslány do Pákistánu pomáhat po ničivém zemětřesení. Obě mise byly humanitární. Během summitu v Rize (29. listopadu 2006) dosáhly NRF **plných operačních schopností**.

EU se již na helsinském summitu zavázala budovat síly rychlé reakce (**RRF**, *Rapid Response Force*), které měly být k dispozici 60 dní po dobu jednoho roku a plnit úkoly v rámci petersberských misí. I přestože členské státy splnily své závazky a vyčlenily požadovaný počet vojáků pro RRF, nebylo dosaženo operability. Proto došlo k nahrazení původního Evropského základního cíle **Základním cílem 2010** (*Headline Goal 2010*), jehož centrální myšlenkou bylo vytvoření tzv. **bojových skupin** (*Battle Groups*), vznik Evropské obranné agentury (**EDA**⁴⁵), založení civilně-vojenské plánovací buňky a rozvoj evropského velitelství vzdušné přípravy.

⁴⁴ **Supreme Allied Commander Europe** – Vrchní velitel spojeneckých vojsk v Evropě.

⁴⁵ **Evropská obranná agentura** byla zřízena s cílem zlepšit obranyschopnost EU, zejména v oblasti krizového řízení, podporovat spolupráci EU v oblasti vyzbrojování, posílit průmyslovou a technologickou základnu obrany EU a vytvořit evropský konkurenceschopný trh s obranným vybavením, podporovat výzkum s cílem posílení průmyslového a technologického potenciálu Evropy v oblasti obrany.

V rámci EU jsou *Battle Groups* považovány za specifickou formu sil rychlé reakce. K 1. lednu 2005 dosáhly bojové jednotky svých počátečních operačních schopností. Od té doby měla EU minimálně jednu bojovou jednotku trvale v pohotovosti. Od 1. ledna 2007 je EU schopna plnit své politicko-vojenské ambice, neboť *Battle Groups* jsou od tohoto data v plné bojové pohotovosti. EU má možnost vést silami a prostředky *Battle Groups* dvě samostatné operace rychlé reakce souběžně. Bojové jednotky EU mohou mít podobu:

- ✓ **Expedičních sil** – k řešení krize omezeného rozsahu provést samostatnou expediční operaci, anebo se zúčastnit společné expediční operace s expedičními silami NATO.
- ✓ **Předsunutých sil** – k provedení počáteční operace s cílem zabezpečit nasazení velkého operačního uskupení sil předurčených pro vedení operace nebo udržení míru.
- ✓ **Pohotovostní cíl** – k poskytnutí podpory probíhající operace na udržení míru, nasazením masivních vojenských schopností vyřešit krizovou situaci místního nebo omezeného rozsahu.

Co se týče základní charakteristiky *Battle Groups*, jedná se o soběstačné útvary s vlastní podporou o velikosti cca 1500 osob. Na místě by měly být schopny zůstat jeden měsíc, s rotací až 140 dní. Obecná organizační struktura *Battle Group* zahrnuje tyto části:

- ✓ **Velitelství sil,**
- ✓ vlastní **Battle Group**, která je tvořena **bojovým úkolovým uskupením a prvky bojové podpory a bojového zabezpečení,**
- ✓ **operační a strategické prostředky.**

Bojovým jádrem operačního svazku je vlastní *Battle Group*, která je tvořena kombinací pozemních sil o velikosti praporu a je posílena prvky bojové podpory a bojového zabezpečení. Jednotky bojového jádra jsou předem určeny, avšak sestava operačního svazku *Battle Group* je vždy uzpůsobená specifickým požadavkům mise. Do sestavy mohou být dle potřeby včleňovány například námořní, vzdušné či logistické prostředky. [36]

Časové normy pro operační nasazení

Ambicí EU je dosáhnout toho, aby Rada EU byla schopna přijmout rozhodnutí k zahájení operace **do pěti dnů** od schválení tzv. záměru řešení krize politickým a bezpečnostním výborem EU. Síly by měly být připraveny a zahájit plnění operačního úkolu **do deseti dnů** od rozhodnutí Rady EU. Na základě těchto časových limitů musí být operační svazek *Battle Group* udržován ve vysokém stupni operační pohotovosti k nasazení během pěti až patnácti dnů.

I když se *Battle Groups* nacházejí ve vysokém stupni připravenosti, jejich rychlé nasazení závisí rovněž na rychle přijatém politickém rozhodnutí na úrovni EU. Členské státy EU musí vyslovit s tímto nasazením souhlas, pokud se jedná o jeden nebo dva členské státy, rozhodnutí v národních parlamentech je obvykle rychlé, avšak s nárůstem účasti dalších zemí se zvyšuje složitost a doba rozhodovacího a schvalovacího procesu.

U některých členských států muselo dojít ke změnám v parlamentních a legislativních procedurách, tak aby došlo k naplnění požadavků nutných k uskutečnění rychlého nasazení sil. EU plánuje postavit celkem 18 *Battle Groups* (viz. tabulka č. 2.1).

Mnohonárodní podstata *Battle Group* povzbudila členské státy k zintenzivnění spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti v rámci EU. K 1. červenci 2009 dosáhne i Česko-slovenská bojová skupina plných operačních schopností. Na této jednotce, kterou povedou čeští důstojníci, se bude Slovensko podílet asi 300 vojáky. Vzdáleně se plánuje také zapojení Čechů do bojové skupiny s Němci a Rakušany zřejmě v roce 2012.

Battle Groups EU a síly rychlé reakce NATO (NRF) se doplňují. Odrážejí rozdílné přístupy a úroveň ambicí EU a NATO. *Battle Groups* jsou důležitým vojenským přínosem k vojensko-politickým nástrojům EU, zatímco síly rychlé reakce NATO představují mnohem vhodnější nástroj pro zabezpečení požadavků na nasazení mohutných sil do rozsáhlých konfliktů.

Tabulka č. 2.1: Seznam současných či potenciálních bojových skupin

	Battle Groups postavené na národním základě
1.	Francie
2.	Itálie
3.	Španělsko
4.	Velká Británie
5.	Battle Groups postavené na mnohonárodním základě
6.	Severská BG: Švédsko, Finsko, Estonsko, Norsko
7.	Velká Británie, Nizozemsko
8.	Německo, Nizozemsko, Finsko
9.	Německo, Česko, Rakousko
10.	Česko, Slovensko
11.	Polsko, Německo, Slovensko, Litva, Lotyšsko
12.	Francie, Německo, Belgie, Lucembursko, Španělsko
13.	Itálie, Maďarsko, Slovinsko
14.	Španělsko-italsko námořně výsadková BG - Itálie, Španělsko, Řecko, Portugalsko
15.	Francie, Belgie
16.	Balkánská BG: Řecko, Bulharsko, Kypr, Rumunsko
17.	Francie, Německo, Belgie
18.	Španělsko, Francie, Německo
19.	Itálie, Německo, Turecko

Pramen: [36, str. 64]

2.10 Vybrané mise EU

Realizované a v současnosti probíhající vojenské mise EU jsou věcným naplněním programu EBOP, který směřuje k rozvoji spolupráce členských zemí EU v oblasti bezpečnosti a obrany. Získané zkušenosti jsou velmi cenné a akcelerují celý proces vytváření budoucích rozhodovacích politických a vojenských mechanismů v rámci EBOP. Vojenské mise EU potvrzují funkčnost mechanismu Berlín plus, který poskytuje těmto misím chybějící řídicí a plánovací kapacity a schopnosti. Jako velmi úspěšné je možné hodnotit propojení vojenských a civilních nástrojů krizového řízení.

✓ **Policejní mise EU (EUPM) v Bosně a Hercegovině**

Jednalo se o první operaci, která byla započata k prvnímu lednu 2003. Na misi se podílí více jak 500 policistů z více než 30 zemí. V souladu se základními cíli Daytonské dohody asistuje mise při zřizování fungujícího policejního aparátu v Bosně a Hercegovině podle evropských a mezinárodních standardů. Její příslušníci zejména monitorují, radí a dohlíží.

✓ **Vojenská operace EU v Bývalé jugoslávské republice Makedonie (CONCORDIA)**

Probíhala na základě žádosti makedonské vlády od 31. března 2003 do 15. prosince 2003 a navazovala na vojenskou misi Severoatlantické aliance. Mise se zúčastnilo cca 400 osob ze třinácti členských zemí a čtrnácti „třetích zemí“. Cílem operace bylo přispět ke stabilizaci bezpečnostní situace v zemi.

✓ **Vojenská operace EU v Demokratické republice Kongo (ARTEMIS)**

Operace ARTEMIS probíhala od 12. června do 1. září 2003 na základě rezoluce Rady bezpečnosti. Byla první samostatnou operací EU, která nenavazovala na předcházející misi Severoatlantické aliance a zároveň první misí mimo Evropu. Velením byla pověřena Francie, jež dala k dispozici i plánovací kapacity a většinu z celkového počtu 1 800 zúčastněných osob. Cílem mise bylo stabilizovat bezpečnostní situaci a vylepšit humanitární situaci v konžském regionu Bunia.

✓ **Policejní mise EU v bývalé jugoslávské republice Makedonii (EUPOL Proxima)**

Operace byla zahájena 15. prosince 2003 a trvala do 14. prosince 2005. Zahrnovala více jak 200 uniformovaných policistů a pracovníků. Evropské síly monitorovaly situaci a zaměřily se na tyto oblasti:

- ✓ boj proti organizovanému zločinu,
- ✓ pomoc při stabilizaci právního systému,

- ✓ pomoc při reformě policejních složek a ministerstva vnitra,
 - ✓ pomoc při vytváření funkční pohraniční policie,
 - ✓ získání důvěry místního obyvatelstva v nové policejní složky země.
- ✓ **Mise EU v Gruzii na podporu právního státu (EUJUST THEMIS)**
- První mise EU na podporu právního státu probíhala od 16. července 2004 do 14. července 2005. Ve spolupráci s čelními představiteli gruzínského sektoru spravedlnosti připravila zhruba desítka mezinárodních civilních expertů společně s místními zaměstnanci mise návrh reformy trestního práva.
- ✓ **Vojenská operace EU v Bosně a Hercegovině (EUFOR - Althea)**
- Operace Althea, zatím poslední vojenská mise EU, byla zahájena 2. prosince 2004 v návaznosti na ukončenou misi NATO. Mise se účastní přes 6 500 osob ve vojenských jednotkách rozdělených do tří sektorů a přes 500 osob v Integrované policejní jednotce, která provádí akce policejního aparátu. Operace se účastní jednotky z 22 členských států EU a 11 „třetích zemí“ (mimo jiné Turecko a Chile). Jednotky mají zlepšovat nepříteli stabilní bezpečnostní situaci v Bosně. Navíc fungují jako podpora Mezinárodního soudního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a hledají válečné zločince, kteří na území Bosny ukrývají.
- ✓ **Policejní mise EU v Kinshase (EUPOL Kinshasa)**
- V návaznosti na žádost konžské vlády se EU rozhodla zahájit další policejní misi v Demokratické republice Kongo. Relativně malá operace EUPOL Kinshasa (jen 30 členů) zahájila svou činnost v dubnu 2005 a trvá doposud. Stejně jako v ostatních policejních misích radí jednotky EU v Kinshase při budování integrovaných policejních jednotek a reformě policejního aparátu.
- ✓ **Integrovaná mise EU v Iráku na podporu právního státu (EUJUST LEX)**
- V rámci účastí EU na rekonstrukci Iráku byla v červenci 2005 zahájena další mise na podporu právního státu v rámci EBOP. Mise má za úkol vycvičit 520 soudců, vyšetřovatelů, vyšších policejních a vězeňských důstojníků ve 13 vyšších manažerských kurzech a dalších 250 vyšetřovatelů v kurzech zaměřených na vedení vyšetřování.

✓ **Podpůrná mise EU AMIS EU**

EU v červenci 2005 zahájila operaci AMIS EU, která má za úkol podpořit mírové síly Africké unie v Súdánu. Součástí mise jsou i vojenské a policejní jednotky zemí EU.

✓ **EU BAM Rafáh**

Mise byla zahájena 25. listopadu 2005 a má být ukončena 24. května 2008. Působení mise EU BAM Rafáh se řídí dohodou mezi izraelskou vládou a palestinskou správou o pohybu a přístupu ze dne 15. listopadu 2005 a příslušnými ujednáními, která vycházejí z dohod mezi stranami. Cílem mise EU BAM Rafáh je zajistit na hraničním přechodu Rafáh mezi pásmem Gazy a Egyptem přítomnost třetí strany a přispět tak k provádění izraelsko-palestinské dohody o pohybu a přístupu zajištěním otevření hraničního přechodu Rafáh a k budování důvěry mezi oběma stranami.

✓ **The EU BAM**

Pohraniční mise EU na ukrajinsko-moldavské hranici byla zahájena 1. prosince 2005. Účastníci mise radí a školí moldavské a ukrajinské celníky a pohraničníky, aby se zlepšily jejich výkony a schopnosti. Mise měla mandát na dva roky, který byl prodloužen do 25. dubna 2008.

✓ **EUPOL COPPS**

Mise byla zahájena na počátku roku 2006 na palestinském území. Jedná se o misi, jejímž cílem je především podpora palestinské správy při reformách správy území, při budování kontrolních systémů a policejních složek, při vymáhání práva. Účastníci mise, byť nese název policejní, jsou neozbrojení, je jich 33 a pocházejí ze členských států. Hlavním úkolem je reforma „Palestinian Civil Police (PCP)“. Ústředí mise je v Ramalláhu, ale mise může působit na celém území Západního břehu a v Gaze. Mise by měla trvat konce roku 2009. [28]

3. ČR ve vztahu k NATO a EU

Česká republika se nachází v relativně příznivém bezpečnostním prostředí, které je dáno zejména dobrými vztahy se sousedními zeměmi a členstvím v NATO a Evropské unii. Tímto se Česká republika stává zemí, která je uvnitř prostoru těchto uskupení, což výrazným způsobem zvyšuje její bezpečnost. Uvedená členství současně pro Českou republiku znamenají převzetí závazků a podílení se konkrétním způsobem na realizaci společné bezpečnostní a obranné politiky obou organizací.

Pro bezpečnost euroatlantického prostoru sehrává zásadní roli udržování a posilování transatlantické vazby, v jejíž bezpečnostně-politické a obranné dimenzi hraje NATO ústřední roli.

Intenzivní dialog členských zemí EU potvrzuje význam Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Česká republika podporuje rozvoj EBOP. Je zaměřený na vytváření obranných prostředků a schopností umožňujících EU zapojit se do řešení konfliktů a krizí ohrožujících globální či regionální bezpečnost, včetně využití plánovacích prostředků a kapacit NATO. ČR se zasazuje o úzkou spolupráci EU s NATO při prevenci a zvládání současných bezpečnostních hrozeb.

Armáda České republiky je určena i k plnění mezinárodních závazků a naplňování bezpečnostních zájmů ČR v zahraničí. AČR je nasazována do mezinárodních mírových operací vedených OSN, NATO a EU, zejména z důvodů formování mezinárodního bezpečnostního prostředí či zvládání krizových situací ohrožujících stabilitu prostředí.

Česká republika se snaží najít rovnováhu mezi svým evropským a atlantickým rozměrem bezpečnostní politiky. EU by měla budovat svou obrannou složku v úzké součinnosti s NATO tak, aby si obě organizace navzájem nekonkurovaly a nezdvojovaly své schopnosti. Jedním z důvodů pro tento přístup je fakt, že ČR nemá k dispozici dostatečné kapacity pro obě organizace a její jednotky jsou proto poskytovány zároveň EU i NATO. ČR zohledňuje i ty země, které jsou nečleny Unie, ale členy Severoatlantické aliance. Vychází tak ze svých vlastních zkušeností, které měla v období (1999-04).

3.1 ČR a NATO

Před devíti lety (12. března 1999) učinila Česká republika zásadní krok na poli bezpečnostní politiky, když se spolu s Maďarskem a Polskem připojila k tehdy 16 státům Severoatlantické aliance. Vstup do NATO umožnil naší zemi využívat systém kolektivní obrany a zároveň pro ni znamenal závazek plnit úkoly vyplývající z našeho členství v Severoatlantické alianci. Od vstupu ČR se Aliance rozšířila o dalších sedm zemí ⁴⁶ na současných 26 členů.

Zajištění obrany ČR na národní i alianční úrovni je realizováno preventivními opatřeními, která jsou založena na:

- ✓ účinnosti vojenského zpravodajství, spočívající zejména v trvalém vyhodnocování bezpečnostní situace a intenzivní výměně zpravodajských informací se spojenci s cílem odhalit potenciální hrozby a eliminovat možnost překvapení,
- ✓ aktivní účasti ozbrojených sil na mezinárodních preventivních opatřeních k zabránění vzniku nebo řešení krizových situací zejména v rámci NATO a EU,
- ✓ demonstrování možností účinného použití jednotek a schopností ozbrojených sil,
- ✓ připravenosti systému obrany státu a jeho propojení s aliančním systémem reakce na krizové situace,
- ✓ maximální úrovni interoperability se spojeneckými silami prostřednictvím standardizace, koordinovaného postupu ve všech oblastech plánování obrany, tvorby společných doktrín a účasti na společných cvičeních, systematickém zdokonalování obranného systému České republiky.

Důkazem aliančního charakteru obrany ČR jsou **tři pilíře** strategie obrany.

První pilíř vyjadřuje schopnost účastnit se aliančních operací mimo území naší republiky, takovým způsobem, abychom minimalizovali možnost vzniku ozbrojeného konfliktu na našem území. Jedná se o tzv. „*preventivní působení armády*“, z tohoto důvodu je potřeba mít na území k dispozici jednotky, které jsou schopny v případě potřeby rychle a efektivně nasadit.

⁴⁶ Viz. Příloha č. 1

Druhý pilíř představuje zabezpečení vzdušného prostoru. Tohoto dosáhneme aktivní účasti v integrovaném systému protivzdušné obrany Severoatlantické aliance NATINEADS⁴⁷. Pro plnohodnotné členství v Alianci je plnit na 100% „domácí“ národní úkoly.

Třetí pilíř charakterizuje schopnost ČR přijmout na naše území alianční síly, v případě ohrožení České republiky. Pro naplnění tohoto úkolu musí ČR vytvořit soubor opatření, který je označován jako podpora hostitelské země. Tyto úkoly začíná plnit v okamžiku, kdy hrozí nebezpečí, že by mohl selhat preventivní způsob obrany a nahrazoval ho reaktivní způsob. [37]

Součástí aliančních dohod je i plnění závazků ČR plynoucích z mezinárodních smluv, jako například *Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě* (S-KOS), *Vídeňského dokumentu 1999* (VD-99), *Smlouvy o otevřeném nebi* (S-ON) či *Úmluvy o zákazu chemických zbraní*.

Hlavním cílem těchto smluv je minimalizovat hrozby nepředvídatelné vojenské konfrontace, zabránění vojenským konfliktům či dosažení větší stability a bezpečnosti snížením počtu konvenčních zbraní.

Důsledné a pravidelné ověřování plnění mezinárodních závazků přispělo ke stabilizaci bezpečnostní situace v Evropě. To následně vedlo k transformaci ozbrojených sil většiny států.

3.1.1 Plnění mezinárodních odzbrojovacích smluv v ČR

V roce 2006 zabezpečoval *Odbor kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit*⁴⁸ (zkr. OKO ŘeZA) v ČR zejména plnění S-KOS, VD-99 a S-ON. Odbor hrál rovněž důležitou roli při kontrole výzbroje a techniky omezované S-KOS a vyřazované v souvislosti s reformou ozbrojených sil. Příslušníci OKO ŘeZA v roce 2006 zkontrolovali na území ČR 130 kusů výzbroje a techniky, kontrolovali výzbroj a techniku sledovanou S-KOS u soukromých držitelů a připravili týdenní kurz k likvidaci techniky pro zahraniční účastníky.

⁴⁷ NATINEADS - NATO Integrated Extended Air Defense System

⁴⁸ OKO ŘeZA je zařazen pod Ministerstvo obrany.

Součástí plnění mezinárodních dokumentů je výměna informací o ozbrojených silách a ověřování správnosti těchto informací. Účastnické státy smluv si vzájemně jednou za rok předávají souhrnné informace o organizační struktuře a činnosti svých ozbrojených sil na vlastním území i v zahraničí. Každý účastnický stát má právo provádět inspekce jednotek v posádkách, kontroly vybraných prostorů, pozorovací lety nad územím ostatních účastníků. Státy mají povinnost pravidelně zvát představitelé ostatních signatářů smluv na návštěvy svých leteckých základů a výcvikových zařízení.[32]

Plnění smluv S-KOS

V roce 2006 byly podle S-KOS provedeny Českou republikou dvě inspekce (viz. tabulka č. 3. 1) k ověření správnosti a úplnosti předaných informací (Ruská federace a Bělorusko). Na inspekcích se podíleli nejen zaměstnanci Ministerstva obrany, ale též inspektoři z dalších států. Čeští inspektoři se naopak účastnili dalších inspekcí objektů kontroly nebo snižování výzbroje jako členové inspekčního týmu členských států Aliance.

Na území České republiky byly provedeny dvě inspekce Ruskou federací a Běloruskem (viz. tabulka č. 3. 2). Kontrolovány byly celkem čtyři útvary AČR. Inspekční týmy potvrdily plnění všech závazků ze strany České republiky.

Tabulka č. 3.1: Inspekce vedené Českou republikou

Inspektovaný stát	Termín	Místo
Ruská federace	16. - 19. 5. 2006	Narofominsk
Bělorusko	30.10 - 4. 11. 2006	Minsk

Pramen: [32, str. 72], vlastní zpracování

Tabulka č. 3. 2: Inspekce provedené na území České republiky

Inspektující stát	Termín
Bělorusko	20. - 24. 3. 2006
Ruská federace	10. - 14. 7. 2006
USA - cvičná	27. 2. - 3. 3. 2006

Pramen: [32, str. 73], vlastní zpracování

Plnění Vídeňského protokolu 1999

V průběhu roku 2006 byly aktivity zaměřeny i na ověřování správností informací poskytovaných členskými zeměmi OBSE, které nejsou účastnickými státy S-KOS. Česká republika realizovala dvě inspekce podle VD-99 - v Kazachstánu a Srbsku (viz. tabulka č. 3. 3).

Na území České republiky byly provedeny dvě inspekce - Švédskem a Makedonií (viz. tabulka č. 3. 4).

Tabulka č. 3.3: Inspekce stanovené na území ČR, v rámci plnění VD-99

Termín akce	Název a místo akce / účastníci
3. - 7. 4 2006	Inspekční tým Švédska provedl inspekci západní a střední části Čech
17. - 20. 6. 2006	Inspekční tým Makedonie provedl inspekci téměř celého území Čech

Pramen: [32, str. 73], vlastní zpracování

Tabulka č. 3. 4: Inspekce provedené ČR, v rámci plnění VD-99

Termín akce	Název a místo akce / účastníci
31. 1. - 4. 2. 2006	Inspekční tým ČR provedl inspekci na území Kazachstánu sv.Almaty
21. - 24. 2. 2006	Inspekční tým ČR provedl inspekci JV Srbska

Pramen: [32, str. 73], vlastní zpracování

Plnění smlouvy o otevřeném nebi

Česká republika je podle S-ON povinna přijmout na svém území až čtyři pozorovací lety ročně. V září provedla Ruská federace pozorovací lety nad územím ČR s použitím svého speciálního letounu An-30B z letiště v Pardubicích. Rovněž Švédsko provedlo začátkem dubna cvičný pozorovací let nad naším územím (viz. tabulka č. 3. 5).

Česká republika naopak provedla dva pozorovací lety(viz.tabulka č. 3. 6) v zahraničí, které byly organizovány společně se Španělskem. Jeden pozorovací let byl proveden nad Ukrajinou a při druhém bylo snímáno území Bosny a Hercegoviny.

Tabulka č. 3.5: Pozorovací lety nad územím ČR

Termín akce	Název a místo akce / účastníci
3. - 7. 4. 2006	Cvičná pozorovací mise Švédska nad územím ČR
15. - 21. 9. 2006	Pozorovací mise Ruské federace nad územím ČR

Pramen: [32, str. 74], vlastní zpracování

Tabulka č. 3.6: Pozorovací lety v zahraničí

Termín akce	Název a místo akce / účastníci
11. - 16. 2. 2006	Společný pozorovací let Španělska, Bulharska ČR nad Bosnou a Hercegovinou
12. - 16. 11. 2006	Společný pozorovací let ČR a Španělska nad územím Ukrajiny

Pramen: [32, str. 74], vlastní zpracování

Plnění úmluvy o zákazu chemických zbraní

Přestože ozbrojené síly ČR žádné chemické zbraně nevlastní, mezinárodní režim se vztahuje na řadu jejich objektů. Příslušníci OKO ŘeZA v součinnosti se specialisty Státního úřadu pro jadernou bezpečnost prováděli periodické kontroly připravenosti dotčených objektů k přijetí mezinárodní inspekce Organizace pro zákaz chemických zbraní. Kontroly byly zaměřeny i na nakládání se stanovenými látkami.

Byly zpracovány a předány požadované údaje o výskyty sledovaných látek v objektech resortu MO.

Úkoly ve vojensko-bezpečnostní oblasti podle požadavků OBSE

Příslušníci OKO ŘeZA se podíleli na stabilizaci bezpečnostní situace na Balkáně a zároveň působili jako asistenti při vzájemných inspekcích států bývalé Jugoslávie.

Dalším z úkolů OKO ŘeZA bylo monitorování odsunu vojenské techniky, výzbroje a zásob munice Ruské federace z Moldávie. Podle koordinovaného plánu NATO byly připraveny k nasazení dva týmy českých inspektorů ke kontrole likvidace přebytečné munice, nakládání muničních vlaků v Moldávii a následné kontroly vykládání na území Ruské federace.

Tabulka č. 3.7: Úkoly podle požadavků OBSE

Termín akce	Název a místo akce / účastníci
4. - 11. 6. 2006	Příslušník OKO ŘeZA byl asistentem inspekčního týmu Chorvatska při inspekci v Bosně a Hercegovině
20. - 24. 11. 2006	Příslušník OKO ŘeZA byl asistentem inspekčního týmu Srbska při inspekci v Chorvatsku

Pramen: [32, str. 74], vlastní zpracování

3.1.2 ČR a rozpočet NATO

Finanční zdroje NATO jsou rozděleny do dvou kategorií: *rozpočty a programy*. Rozpočty se dále dělí na civilní rozpočet, vojenský rozpočet, rozpočty administrativních agentur NATO a penzijní rozpočty.

Programy pak na *program bezpečnostních investic* (NSIP) a *operační rozpočet agentur NATO*.

Civilní rozpočet je financován především z kapitol ministerstev zahraničních věcí aliančních zemí. Pokrývá veškeré aktivity spojené s civilním sekretariátem ústředí NATO. Do civilního rozpočtu přispívají všechny členské země.

Vojenský rozpočet NATO je spravován Výborem pro vojenský rozpočet NATO (Military Budget Committee). Z vojenského rozpočtu jsou hrazeny provozní náklady rozpočtové skupiny, kterou představuje Spojenecké velitelství pro operace (ACO), Spojenecké velitelství pro transformaci (ACT), skupina Mezinárodního vojenského štábu (IMS Group) včetně iniciativy Partnersví pro mír (PfP), koncepce Středomořského dialogu (MD).

Tabulka č. 3.8: Výše příspěvků ČR do společných rozpočtů NATO v letech 1999-2008

v tis. Kč	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	1999-2008
Vojenský rozpočet NATO	138 128	214 095	164 870	185 140	289 204	34 972	206 421	228 626	197 164	250 000	1 908 619
NSIP	39 824	128 441	136 971	163 725	137 995	166 665	167 537	128 930	149 885	168 000	1 387 973
Agentury NATO	835	1 670	9 722	11 325	11 204	12 289	18 638	15 308	12 668	76 700	170 359
Příspěvky ČR celkem	180 786	346 206	313 564	362 192	440 406	215 930	394 601	374 870	349 056	420 008	3 397 619

Pramen: Informační centrum NATO, vlastní zpracování

Další položkou společného rozpočtu NATO je program bezpečnostních investic NATO (*NATO Security Investment Programme* – **NSIP**). Program pokrývá společně financované investiční projekty sloužící k podpoře integrované vojenské struktury. Jsou z něho financována zařízení jdoucí nad rámec národních investic. Jedná se o investice do zařízení jako jsou letiště, sklady pohonných hmot, přístavy, spojovací a informační systémy, radarová a navigační zařízení a vojenské štáby. Financování projektů je prováděno na základě refundování částek té zemi, na jejímž území výstavba daného

projektu probíhá. Systém finančního řízení, uplatňovaný v programu bezpečnostních investic, je založen na procesu mezinárodního finančního vyrovnání.

Příspěvkový podíl České republiky do civilního rozpočtu NATO byl stanoven ve výši **0,9 %** z celkového objemu prostředků NATO vyčleněných pro civilní rozpočet. Pokud jde o vojenský rozpočet, příspěvkový podíl ČR tvoří **1,08 %**, do programu bezpečnostních investic NATO přispívá ČR **1,03 %**. Od počátku členství v Severoatlantické alianci do roku 2008 činily příspěvky ČR celkem **3 397 619 000 Kč** (viz. tabulka č. 3.8), do NSIP ČR alokovala **1 387 973 000 Kč** (viz. tabulka č. 3.9).

ČR rovněž přispívá agenturám, prvkům vojenské struktury a projektům NATO. Ke známým agenturám patří **NAMSA** (*NATO Maintenance and Supply Agency* – Agentura NATO pro údržbu a zásobování). Jedná se o jeden z nejvýznamnějších prvků kooperativní logistiky poskytující služby nejen členským zemím Aliance, ale také zemím v rámci Partnerství pro mír.

NAMSA se významně podílí na logistickém zabezpečení ozbrojených sil NATO působících v Bosně a Hercegovině a v Kosově. Posláním a hlavním úkolem NAMSA je zabezpečovat a řídit logistickou podporu a poskytování specializovaných služeb (zásobování, údržba, doprava, vyjednávání kontraktů, ověřování jakosti, atd.). Výše příspěvku ČR, v období 1999 – 2008, do agentury NAMSA byla **27 734 000 Kč**.

Společně projektům **CAOC**⁴⁹, **JAPCC**⁵⁰, **ENTEC**⁵¹ a **CIMIC GN**⁵² ČR přispěla ve stejném období (1999 – 2008) o **2 300 000 Kč** méně než do agentury NAMSA (viz. tabulka 3. 9).

⁴⁹ **CAOC** (*Combined Air Operations Centre*, Společné operační středisko vzdušných sil) - příspěvek ČR do společných rozpočtů CAOC je hrazen na základě přistoupení ČR do těchto velitelských struktur. Společná operační střediska vzdušných sil byla vytvořena k zabezpečení operací NATO v době míru, v krizových obdobích a za války. V době míru je středisko odpovědné za letecké operace v zájmu NATO. Úkoly a povinnosti jsou definovány v „Koncepci operací stálých společných operačních středisek vzdušných sil“

⁵⁰ **JAPCC** (*Joint Air Power Competence Centre*). Úkolem JAPCC je usnadnění transformace společných vzdušných sil.

⁵¹ **ENTEC** (*Euro NATO Training Engineer Centre*) jedná se o organizaci, která zajišťuje výcvik a vzdělání ženistů v zemích Severoatlantické aliance a Partnerství pro mír. Středisko funguje při ženijní škole německé armády v Mnichově. Pro Česko plyne povinnost přispívat do společného rozpočtu na administrativní a provozní výdaje a na výdaje na kurzy. Právě kvůli těmto platbám je nutný souhlas vlády s materiálem,

Do TMD projektů a agentury AGS/SSC⁵³ bylo Českou republikou dohromady dáno cca **25 116 000Kč**.

Česká republika je i členem struktur ARRC (*ACE Rapid Reaction Corps*, Sboru rychlé reakce Velitelství spojeneckých sil v Evropě) teprve od roku 2001. Během sedmiletého členství ČR vložila do ARRC **9 986 000Kč**.

Tabulka č. 3.9: Agentury, prvky vojenské struktury a projekty NATO

v tis. Kč	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	1999-2008
NAMSA	835	1 670	1 518	3 170	5 540	3 789	2 437	5 511	3 264	8 300	27 734
CAOC	0	0	5 520	4 163	2 424	2 204	1 871	4 595	1 903	5 000	25 434
JAPCC							455				
ENTEC				615							
CIMIC GN					595	642	447				
ARRC	0	0	2 389	233	1 861	668	2 904	399	1 532	2 600	9 986
AGS/SSC	0	0	295	3 144	539	3 430	8 173	3 517	4 642	59 000	25 116
TMD projekt interoperability					245	667	464				
CSI PG⁵⁴						889	1 887	1 286	1 327	1 800	5 389

Pramen: Informačním centrum NATO, vlastní zpracování

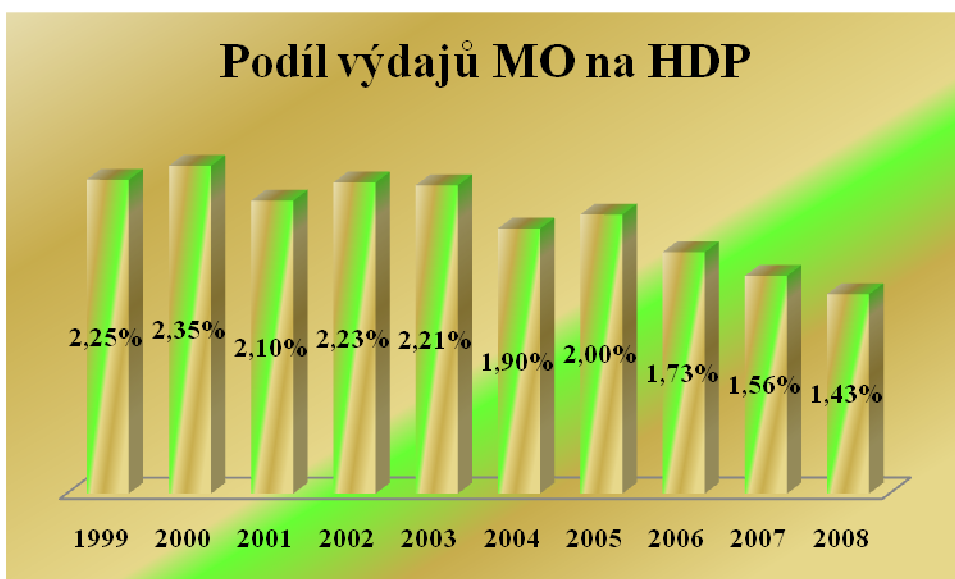
který předkládá ministr obrany. Zapojení do programu má české armádě přinést především zlevnění nákladů na kurzy ženistů a zlepšení schopnosti jejich spolupráce s partnery v NATO.

⁵² Mezinárodní velitelství Severní skupiny CIMIC (*CIMIC Group North – CGN*) vzniklo na základě přistoupení k cíli výstavby armád NATO v září 2001. Memorandum CGN bylo zástupci šesti států (ČR, Dánska, Nizozemska, Německa, Norska, Polska) podepsáno v březnu 2003, po udělení souhlasu Severoatlantické rady.

⁵³ AGS/SSC (*Alliance Ground Surveillance/Support Staff Cell*). Příspěvek do AGS slouží k pokrytí nákladů stálého podpůrného týmu odborníků řídicího výboru pro AGS. Tým je složen z technických, ekonomických a organizačních odborníků a má za cíl vybrat nejvhodnější řešení vývoje a akvizice systému AGS pro NATO, zejména jeho nejvýhodnější komponenty, nejpríjemnější způsob financování vývoje, výroby a logistického zabezpečení v době životního cyklu a zabezpečení jeho interoperability s ostatními systémy v NATO.

⁵⁴ CSI PG (*Control and Reporting Centre Support to Air Missile Interface Programme Group*) je programovou skupinou pro posilové raketové prostředky NATO. Jedná se o účelové seskupení šesti členských států NATO, jehož úkolem je rozvoj a údržba raketových prostředků NATO. Členství ČR v tomto uskupení je dočasné, bude ukončeno v roce 2008.

Graf č. 3.1: Podíl výdajů MO ČR na HDP, v letech 1999 - 2008

Pramen: vlastní zpracování

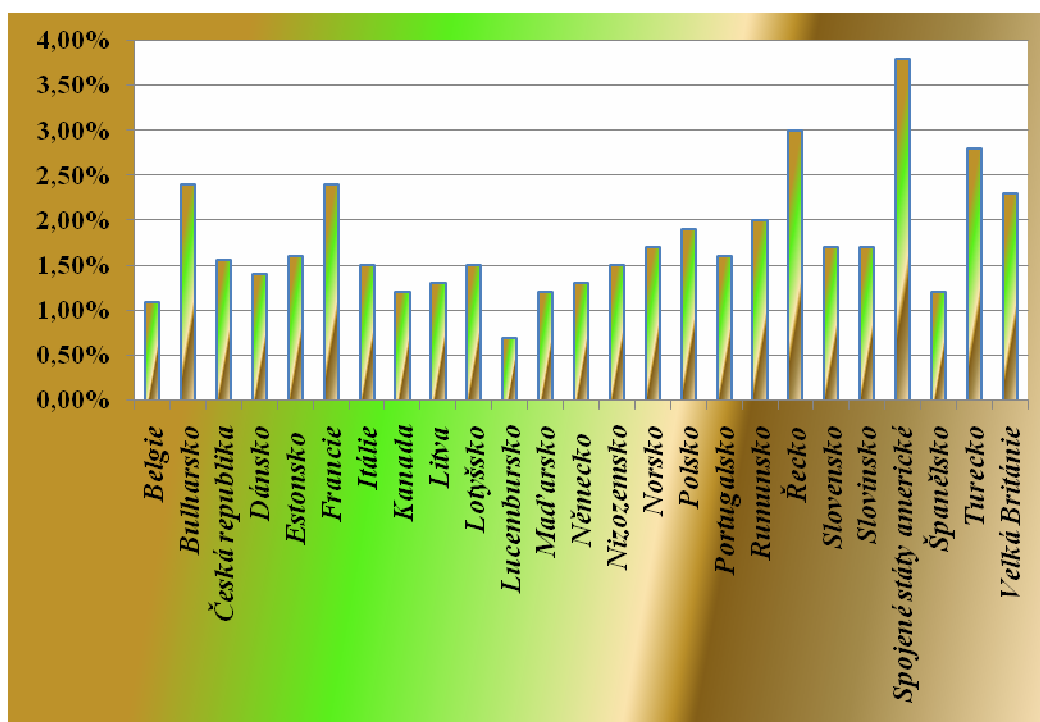
Členské státy Severoatlantické aliance se na pražském summitu, v roce 2002, zavázaly, že budou do svých ozbrojených sil investovat minimálně 2 % HDP. Česká republika tuto hranici v letech 1999 až 2003 dodržovala, jak lze vidět z grafu č. 3. 1, ve kterém jsou znázorněny výdaje Ministerstva obrany ČR na HDP.

V roce 2004 se výdaje MO dostaly pod stanovenou hranici 2%. Za nedodržování dvouprocentní úrovně byla Česká republika Aliancí kritizována. Sestupný trend jasně vidíme i v posledních letech. Od roku 2005 výdaje na obranu v ČR klesají. Pro rok 2008 výdaje na obranu ČR jsou stanoveny na hranici 1,43% HDP, následně pro rok 2009 dokonce na 1,3%HDP.

Ministerstvo financí si je sice vědomo případných potíží, které plynou z nesplnění výše stanoveného limitu, ale i přesto změny v rozpočtových plánech odmítá. Vzhledem k tak nízkému rozpočtu bude nemožné dodržovat doposud platné závazky k aliančním partnerům. Může dojít např. k redukci některých vojsk ČR, respektive o redukci schopností armády pomáhat civilnímu sektoru, například v případě povodní nebo sněhových kalamit.

Graf č. 3.2 znázorňuje výdaje na obranu členských zemí Aliance. Není to pouze ČR, která nedodržíme stanovenou dvouprocentní hranici. V roce 2007 se nad ní dostalo jen Bulharsko (2,4%HDP), Francie (2,4%HDP), Řecko (3,00%HDP), Spojené státy americké (3,8%HDP), Turecko (2,8%HDP) a Velká Británie (2,3%HDP). Ostatní státy byly pod stanoveným limitem.

Graf č. 3.2: Výdaje na obranu členských zemí NATO v roce 2007

Pramen: vlastní zpracování

3.2 ČR a EU

Jedním z významných aspektů členství ČR v Evropské unii je možnost aktivně se podílet na Společné zahraniční a bezpečnostní politice EU, její nedílnou součástí je i EBOP.

V oblasti SZBP klade ČR důraz na spolupráci s východoevropskými a balkánskými zeměmi, což se projevuje nejen účastí AČR v misích NATO a EU, ale též diplomatickými aktivitami.

Další oblastí, kterou ČR ve druhém pilíři EU podporuje je oblast **demokracie a lidských práv**. Zvláštní pozornost Česká republika věnuje např. Kubě, za jejíž transformaci bojuje například Mezinárodní výbor na podporu demokracie na Kubě, založený bývalým prezidentem Václavem Havlem. Tento výbor se sídlem v Praze se těší podpoře Ministerstva zahraničních věcí. Česká republika byla také jedním z největších zastánců tvrdého přístupu vůči kubánskému režimu v Radě EU, kde se stavěla proti španělské a francouzské iniciativě.

ČR rovněž podpořila vytvoření Evropské obranné agentury a podílí se na její činnosti, přistoupila také na dobrovolnou úmluvu EU o liberalizaci trhu s vojenským materiálem, podle níž jsou vojenské zakázky otevřeny konkurenci v rámci Unie.

3.3 Historie zahraničních misí AČR

Česká republika se zúčastnila 22 zahraničních misí (viz. tabulka č. 3.10), přičemž nejvíce vojáků bylo nasazeno v rámci mírové operace IFOR, SFOR, SFOR II⁵⁵, která probíhala v letech 1996 – 2004 v Bosně a Hercegovině (viz. tabulka č. 3.10 a graf č. 3.3). V rámci operace KFOR II bylo nasazeno 2400 vojáků AČR, jedná se o druhou nejpočetnější misí, která probíhala v letech 2002 – 2007 v Kosovu. Za zmínku jistě stojí i mírová mise UNPROFOR, jež rovněž probíhala na Balkánském poloostrově. V rámci této operace bylo nasazeno 2250 vojáků, probíhala v letech 1992 až 1995 v zemích bývalé Jugoslávie.

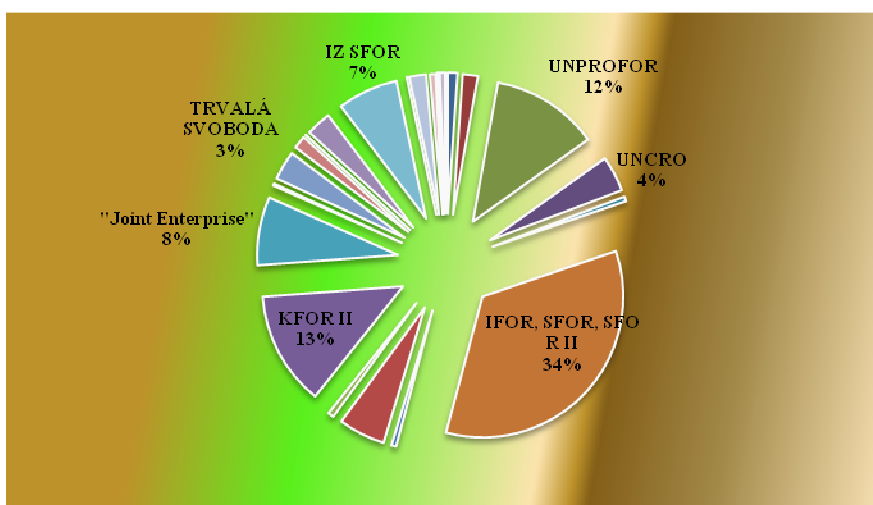
⁵⁵ **IFOR** – Implementation Force, jednotky implementačních sil, **SFOR** – Stabilization Force, jednotky stabilizačních sil

Tabulka č. 3.10: Historie zahraničních misí

	Název	Typ operace	Počet vojáků	Kdo	Kdy	Místo
1.	Pouštní bouře	Osvobozovací	200	ČSLA	1990-91	Kuvajt
2.	UNGCI	Humanitární	320	AČR	1991-03	Irák
3.	UNPROFOR	Mírová mise	2250	AČR/ČSLA	1992-95	Země bývalé Jugoslávie
4.	UNCRO	Mírová mise	750	AČR	1995-96	Chorvatsko – Krajina
5.	UNTAES	Mise - polní nemocnice	100	AČR	1996-98	Chor. - Vých.Slavonie
6.	IFOR, SFOR, SFOR II	Mírová mise	6300	AČR	1996-04	B&H, Chor.
7.	AFOR	6.polní nemocnice	100	AČR	1999	Albánie, Turecko
8.	Op.NATO "Joint Guardian"	Mírová mise	980	AČR	1999-02	Kosovo
9.	ESSENTIAL HARVEST	Mírová mise	120	AČR	8.10.2001	Makedonie
10.	KFOR II	Česko - slovenský prapor	2400	AČR	2/2002-7/2005	Kosovo
11.	Op. NATO "Joint Enterprise"	brigáda úkolového uskupení Střed	1438	AČR	od 2005	Kosovo
12.	SFOR (B&H)	Velitelství a civilní spolupráce	42	AČR	2002-12/2004	Bosna a Hercegovina
13.	TRVALÁ SVOBODA	Protiteroristická operace	612	AČR	3/2002-6/2003	Kuvajt
14.	ISAF	Mírová operace	269	AČR	4/2002-1/2003	Afghánistán
15.	ISAF -chir.tým	Polní chirurgický tým	11	AČR	1/2003-4/2003	Afghánistán
16.	IZ SFOR	7.polní nemocnice	526	AČR	4/2003-12/2003	Irák, Basra
17.	IZ SFOR (MNF-I)	Kontingent Vojenské policie	1273	AČR	12/2003 - 12/2006	Irák, Shaibah
18.	CONCORDIA	operace EU	2	AČR	4/2003-12/2003	Makedonie
19.	ISAF EOD + meteo	Letiště Kábul	350	AČR	3/2004 - 3/2007	Afghánistán
20.	TRVALÁ SVOBODA	6.skss	120	AČR	3.8.2004	Afghánistán
21.	WINTER RACE	Humanitární	29	AČR		Pakistán
22.	TRVALÁ SVOBODA	operace NATO v Afghánistánu	120	AČR		Afghánistán

Pramen: [38], vlastní zpracování

Graf č. 3.3: Počet nasazených českých vojáků v rámci zahraničních misí

Pramen: vlastní zpracování

Jak již bylo uvedeno, nejvíce českých vojáků bylo nasazeno v rámci mírové mise IFOR, SFOR, SFOR II, která probíhala na území Bosny a Hercegoviny. Ze všech 22 misí, kterých se čeští vojáci v zahraničí zúčastnili, 34 % všech zúčastněných vojáků bylo nasazeno právě v rámci této mírové mise. Druhé místo zaujímá operace KFOR⁵⁶, v rámci níž bylo nasazeno cca 14 % českých vojáků a 12 % českých vojáků z celkového počtu bylo nasazeno v rámci mírové mise UNPROFOR⁵⁷.

3.3.1 IFOR – mírová operace 1995 – 1996, Bosna a Hercegovina a Chorvatsko,

Koncem roku 1995 získala Severoatlantická aliance od Rady bezpečnosti OSN souhlas k provedení mírové operace na území Bosny a Hercegoviny. Politické orgány NATO vypracovaly direktivu pro Vrchní velitelství spojeneckých ozbrojených sil v Evropě (SHAPE), ve které byl obsažen požadavek vytvořit vojenskou sílu k uskutečnění závěrů **Daytonské mírové dohody**⁵⁸ (*Dayton Peace Accord Implementation Force*). V dokumentu byla obsažena politická a vojenská opatření, která měla vést k zastavení

⁵⁶ **KFOR** – Kosovo Force, Operace NATO „Joint Guardian“ (Společný strážce)

⁵⁷ **UNPROFOR** – United Nations Protection Forces (1992 – 1995). Jednalo se o mírovou operaci OSN v zemích bývalé Jugoslávie.

⁵⁸ Smlouva sice byla podepsána v Paříži 14. prosince 1995, ale název získala podle mírové konference, která se konala od 1. do 22. listopadu 1995 na vojenské základně Wright Patterson, nedaleko amerického města Dayton. Dohoda ukončovala 3 a půl roku trvající etnický konflikt v Bosně a ustanovila základní politické uspořádání Bosny a Hercegoviny.

ozbrojeného násilí, k navázání důvěry mezi dříve zneprátenými stranami a k celkové obnově Bosny a Hercegoviny.

SHAPE⁵⁹ přijalo rozhodnutí o vyslání vojsk na území Bosny a Hercegoviny a operaci nazvalo *JOINT ENDEAVOUR – Společné úsilí*. Již v době jednání politických orgánů NATO se zkráceně hovořilo o pojmu **IFOR** – Implementation Force. Vojenské aspekty mírové dohody byly v operaci IFOR rozloženy do pěti částí:

První část operace probíhala na podzim roku 1995 a zahrnovala všechny činnosti související s její přípravou a plánováním.

Hlavním úkolem **druhé části** byl přesun sil IFOR na území bývalé Jugoslávie a rozmístění jednotek v prostorech odpovědnosti. Tato část skončila 20. prosince 1995. Počet vojáků v rámci operaci IFOR se pohyboval okolo 53 000.

Třetí část operace byla zahájena 20. prosince 1995. Ukončení této části mise bylo v dokumentech definováno jako stav, kdy bude dosaženo dostatečné stability na celém území bývalé Jugoslávie. V průběhu této části operace byly stanoveny dílčí etapy pro plnění jednotlivých úkolů mírové mise.

Čtvrtá část operace byla zahájena v průběhu července a srpna 1996. Hlavním úkolem sil IFOR bylo udržet vojensky bezpečné prostředí, trvale monitorovat činnost dříve zneprátených armád v kasárnách a v místech soustředění, poskytovat organizační a logistickou pomoc Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě při volbách v Bosně a Hercegovině stanovených na 14. září 1996.

Závěrečná, **pátá část** operace měla být zakončena 20. prosince 1996. Na základě politického rozhodnutí se toto datum stalo přípravou nové mise na území bývalé Jugoslávie – *Stabilization Force (SFOR)* ve sníženém počtu 30 000 vojáků. Současně bylo stanoveno přechodné období mezi operacemi IFOR a SFOR.

V první polovině prosince 1995 začal ve Vojenském výcvikovém prostoru Boleticích výcvik příslušníků Armády České republiky určených pro prapor v operaci IFOR. Vojáci postupně absolvovali výcvik jednotlivce, družstva, čety a roty. Kontingent Armády České republiky v operaci tvořili příslušníci z různých jednotek a útvarů a vojáci ze zálohy. V průběhu operace IFOR se pohyboval počet kontingentu okolo **850 osob**. Jeho

⁵⁹ **SHAPE** (*Supreme Headquarters Allied Powers Europe*) – Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě

součástí byl 6. mechanizovaný prapor (zhruba **800 osob**). Ostatní příslušníci mnohonárodní mise působili na jednotlivých velitelstvích operace IFOR – na velitelství kontingentu AČR v Záhřebu, na velitelství britské mnohonárodní divize v Gorném Vakufu (později bylo přemístěno do Banja Luky) a na velitelství kanadské mnohonárodní brigády v Čoraliči. Část důstojníků trvale působila v Záhřebu a ve Splitu v kontraktační skupině Národního podpůrného prvku a v podpůrné skupině.

Mechanizovaný prapor byl vyzbrojen bojovými vozidly pěchoty BVP-2, bojovými průzkumnými vozidly BPzV, obrněnými kolovými transportéry OT-64, terénními automobily Land Rover LR 110ST, nákladními vozidly Praga V3S a Tatra 815, granátomety AGS-17, pancéřovkami RPG-7 a RPG-75, samopaly vz. 58, pistolemi vz. 52, odstřelovacími puškami SVD N1 a dalšími zbraněmi a speciální technikou. Celkem disponoval 6. mechanizovaný prapor 320 kusy pásové a kolové techniky včetně přívěsů. [38]

S celkovými změnami mírové operace se postupně snižovala nejen velikost českého kontingentu, ale i počet jeho základen. V prostoru odpovědnosti českého praporu došlo postupně k odminování míst budoucích základen a cest využívaných pro pěší a mobilní hlídky. Odminovány musely být také prostory, kde ženisté opravovali mosty, aby po nich mohla projíždět těžká vojenská technika. V průběhu roku 1996 bylo v prostoru odpovědnosti českého praporu odminováno celkem 61 minových polí, což představovalo 1714 protipěchotních min a 84 protitankových min.

Za období operace IFOR čeští vojáci zabavili celkem 246 pěchotních, protiletadlových a těžkých zbraní a 65 kusů ručních granátů. Kromě toho bylo zabaveno několik tisíc kusů nábojů do pěchotních zbraní. [38]

Operace IFOR skončila o půlnoci z 19. na 20. prosince 1996, kdy pomyslnou štafetu od IFOR převzaly tzv. stabilizující síly (SFOR – *Stabilization Forces*).

Mise SFOR I (Operace Joint Forge – společný postup vpřed) navazovala na misi IFOR a byla zahájena v lednu 1997. K hlavním úkolům, které čeští vojáci v této misi plnili, patřilo: realizace závěrů Daytonské dohody, bezpečný návrat utečenců do bezpečných domovů, především ale vytváření podmínek pro naplňování civilních aspektů Daytonu.

K tomu napomáhala trvalá spolupráce s mezinárodními nevládními organizacemi - UNHCR⁶⁰, OBSE, Červený kříž a další.

Kontingent Armády České republiky byl začleněn pod britské velení do sestavy mnohonárodní divize Jihozápad – MND-SW (Multinational Division – South West). Společně s britskými bojovými a zabezpečovacími jednotkami, nizozemským, malajsijským a kanadským mechanizovaným praporem plnili čeští vojáci úkoly operace v severozápadní Bosně.

Kontingent AČR v operaci Joint Forge tvořily:

- ✓ velitelství kontingentu a sekce součinnosti se štáby SFOR v počtu 22 osob,
- ✓ 6. mechanizovaný prapor v plánovaném počtu 600 příslušníků,
- ✓ vrtulníkový odřad v počtu 22 osob.

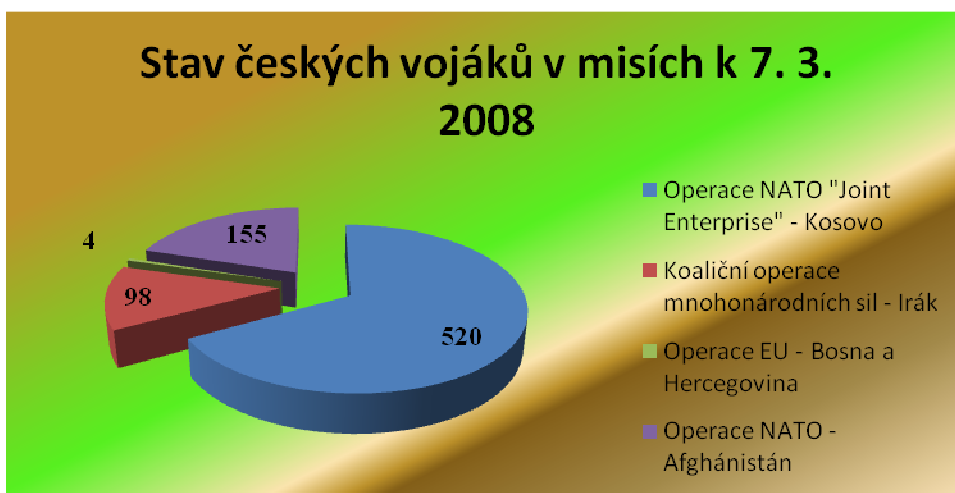
K zabezpečení činnosti jednotky v misi SFOR schválila vláda České republiky finanční prostředky v celkové výši **1 488 477 000 Kč**. Tato částka byla vyčleněna zčásti přímo ze státního rozpočtu České republiky a zčásti z rozpočtu kapitoly Ministerstva obrany ČR. Mandát mírové operace SFOR 1 skončil v červnu 1998, kdy vstoupil v platnost mandát SFOR 2, který trval do dubna 2004. [38]

⁶⁰ UNHCR – Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.

3.4 Aktuální mise

V současnosti se AČR účastní 4 misí. Největší počet vojáků je soustředěn právě v rámci operace „Joint Enterprise“ v Kosovu. Jedná se přibližně o 500 vojáků, kteří v této oblasti působí.

Graf č. 3.4: Aktuální mise

Pramen: [38], vlastní zpracování

Operace „JOINT ENTERPRISE“

Jedná se o mnohonárodní mírovou operaci na území Kosova, která byla zahájena 12. července 1999 pod názvem *JOINT GUARDIAN*. Od dubna 2005 operace nese název „*JOINT ENTERPRISE*“.

Armáda ČR se mírové operace NATO v Kosovu účastní od roku 1999. Český kontingent je dislokován na základně Šajkovac v SV části Kosova. Příslušníci naší armády působí v řídicích a odborných funkcích na hlavním velitelství sil KFOR v Prištině, na velitelství mnohonárodního úkolového uskupení Střed na základně Camp Ville u obce Lipjan a v mnohonárodní jednotce Vojenské policie. Vojáci se mění po 6 měsících.

Od 18. ledna 2008 působí v mírových silách KFOR Armáda České republiky, prostřednictvím 12. kontingentu. Jádrem kontingentu tvoří příslušníci 72. mechanizovaného

praporu⁶¹ Přáslavice, který je součástí 7. mechanizované brigády. Příslušníci 12. kontingentu AČR budou v silách KFOR působit po dobu 6 měsíců, tj. do července 2008. Velitelem kontingentu je podplukovník Ing. Jiří David. Český kontingent je součástí mnohonárodního úkolového uskupení Střed. Úlohu vedoucí země úkolového uskupení převzalo 1. srpna 2007 Irsko. Mechanizovaná jednotka 12. kontingentu AČR, jednotky logistiky a další podpůrné prvky plní operační úkoly v českém prostoru odpovědnosti. Prostor tvoří území o rozloze přibližně 700 km² v Severozápadní části Kosova. Jeho součástí je i část administrativní hranice mezi Kosovem a Srbskem o délce 85 km.

Příslušníci AČR působí dále v odborných a řídicích funkcích na hlavním velitelství sil KFOR, mnohonárodního úkolového uskupení Střed a v mnohonárodní jednotce Vojenské policie.

Střídání vojáků v Kosovu se uskutečnilo v úterý 5. února 2008. Z pražského letiště odletělo 50 příslušníků nového kontingentu, kteří budou působit v zemi do července 2008.

Mezi hlavní úkoly AČR je asistence při násilných demonstracích. Nyní kontingent armády ČR tvoří 550 osob, jehož součástí tvoří i záložní jádro, které zůstane na území ČR. V případě potřeby je vojsko může nasadit do pěti dnů. [38]

Koaliční operace mnohonárodních sil – Irák

Koalice mnohonárodních sil (MNF-I⁶²) působí v Iráku od března 2003, kdy byla zahájena operace Irácká svoboda. Hlavním úkolem MNF v Iráku je stabilizace bezpečnostní situace, obnova bezpečnostního sektoru a základních správních funkcí země. V operaci o obnově Irácké republiky byl od prosince 2003 do ledna 2007 zapojen kontingent Vojenské policie v počtu **cca 100 osob**. V operaci se střídalo 12 kontingentů s rotací po 3 měsících. Kontingent působí na základně Shaibah, v jižním Iráku pod britským velením, kde plní úkoly výuky a výcviku příslušníků a instruktorů irácké policie. Celkem se vojenští policisté podíleli na výcviku cca 12 000 iráckých policistů.

Od prosince 2007 působí armáda v Iráku, prostřednictvím 4. kontingentu.

⁶¹ Je určen k vedení pozemní bojové činnosti palbou a pohybem v sestavě mechanizované brigády. Vyznačuje se velkou palebnou silou, manévrovostí a odolností, Může se rychle přesunovat do stanovených prostorů, bránit zaujaté čáry a prostory a vést vysoce odolnou, pružnou a aktivní obranu.

⁶² **MNF-I** (*Multi-National Force Iraq* , Koalice mnohonárodních sil Irák)

Sestavení 4. kontingentu AČR v silách MNF-I byla pověřena **7. mechanizovaná brigáda z Hranic na Moravě**. Současný kontingent AČR v misi MNF-I je z převážné části tvořen příslušníky 73. tankového praporu z Přáslavic a bude působit na území Irácké republiky jako poslední **stočlenný** kontingent AČR do června 2009. Velitelem kontingentu je major Jiří Hrazdil.

Tři příslušníci kontingentu jsou služebně zařazeni na mezinárodní velitelství Výcvikové mise NATO (NTM-I⁶³) v Bagdádu. Dva trvale působí v Kuvajtu, v rámci národního podpůrného prvku (NSE⁶⁴). Jednotka plní úkoly pod britským velením.

Mechanizované čtyři kontingentu AČR plně zodpovídají za nepřetržitou 24hodinovou ochranu a ostrahu hlavního vstupního kontrolního stanoviště do základny. Součástí mechanizovaných čet jsou 4 psůvodi se psy. Další kontrolní stanoviště vojáci AČR střeží v nepravidelných intervalech.

Operace EU Bosna a Hercegovina - ALTHEA

EU převzala odpovědnost za mírovou operaci na území Bosny a Hercegoviny od sil NATO dne 2. prosince 2004.

Cílem této operace je zachovat mír a bezpečí. Mise má rovněž přispět k většímu pokroku Bosny a Hercegovin na cestě k evropské integraci, potírání korupce a organizovaného zločinu. V současnosti je AČR zastoupena 4 vojáky v řídících a odborných funkcích na hlavním velitelství sil v Sarajevu.

Od roku 1996 do konce června 2007 se na území Bosny a Hercegoviny vystřídalo cca **6750 příslušníků AČR**. Česká republika se do operace ALTHEA zapojila od samotného počátku. Český kontingent byl po celou dobu svého nasazení součástí sil mnohonárodního úkolového uskupení Sever pod velením Rakouska, odpovídal tak za ochranu a ostrahu základny jeho velitelství v Tuzle.

⁶³ NTM-I NATO (*Training Mission – Iraq*, Výcviková mise NATO)

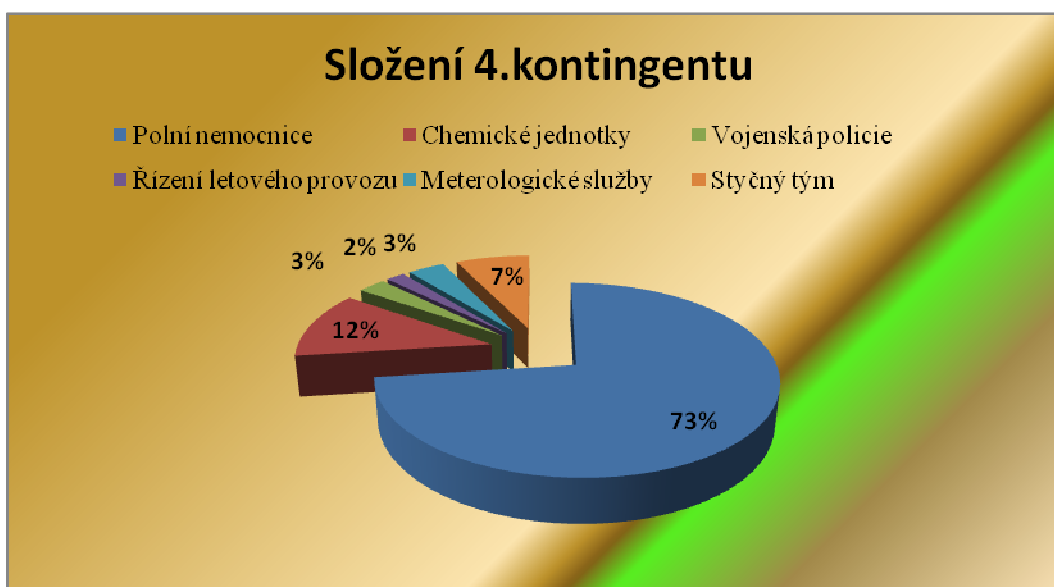
⁶⁴ NSE (*National Support Element*, národní podpůrné prvky)

V roce 2005 AČR ve prospěch velitelství mnohonárodního úkolového uskupení Sever poskytovala vrtulníkovou jednotku se dvěma transportními vrtulníky Mi-17. Vrtulníková jednotky plnila úkoly spojené s leteckým průzkumem a leteckou přepravou osob a materiálu. Příslušníci vrtulníkové jednotky za celou dobu svého působení nalétali okolo 920 operačních hodin, v jejichž průběhu přepravili 4 563 osob a více než 71 tun materiálu. [38]

ISAF - Operace NATO – Afghánistán

Spolupráce mezi ČR a Severoatlantickou aliancí je v misi ISAF zejména v oblasti zdravotnictví, která byla do dubna 2008 v kompetenci 3. kontingentu AČR. Rotace třetího a čtvrtého kontingentu byla zahájena 1. dubna 2008 a ukončena 16. dubna 2008. K hlavním úkolům obou kontingentů patří především; poskytování zdravotnického zabezpečení, tranzit pacientů a udržení zdravotního stavu před nutnou evakuací, vykonávání preventivní a veterinární péče v prostoru odpovědnosti, výchova a vzdělání zdravotnického personálu afghánské armády a bezpečnostních sil.

Graf č. 3.5: Složení 4. kontingentu působícího v Afghánistánu

Pramen: [38] vlastní zpracování

V současnosti působí v rámci mise ISAF čtvrtý kontingent složený ze 104 vojáků AČR a 7 vojáků Ozbrojených sil Slovenské republiky. Největší zastoupení mají příslušníci polní nemocnice cca **73 %** (viz. graf č. 3.5). Pracovníci chemických jednotek přispívají k celkovému složení cca **12 %**. Vojenská policie je ve 4. kontingentu zastoupena cca **2 %**.

Polní nemocnice poskytuje především lékařskou pomoc raněným a nemocným. Péče je postavena na primární chirurgii, jednotce intenzivní péče a zdravotnických lůžkách. Zařízení je schopno stabilizovat pacienty po chirurgickém zákroku.

Náklady související s vysláním polní nemocnice pro rok 2007 byly stanoveny okolo 150 miliónů Kč, hrazeny jsou z rozpočtu Ministerstva obrany. V souladu s rozhodnutím Severoatlantické rady dochází k refundaci některých výdajů ČR. Jedná se především o výdaje na dopravu personálu a techniky, včetně prvotních nákladů na rozmístění a rotaci personálu.

Pro NATO je zajištění bezpečnosti a obrany v Afghánistánu v současnosti prioritou. K hlavním úkolům aliančních sil patří pomoc afghánské vládě při výcviku Afghánské národní armády a policie a pomoc při realizaci programů odzbrojení, demobilizace, reintegrace země a podpora místním bezpečnostním složkám v boji proti obchodu s drogami. [32]

Mise ISAF – provinční rekonstrukční tým ČR Logar, Afghánistán

V lednu 2008 byla zahájena závěrečná část přípravy vojáků a civilních pracovníků provinčního rekonstrukčního týmu ČR. První kontingent AČR mise ISAF PRT Logar⁶⁵ se skládá jak z civilní tak vojenské části.

Jádro vojenské části je tvořeno vojáky 102. průzkumného praporu. Kontingent je složený z velitelství, ochranných jednotek, Vojenské policie, jednotky civilně vojenské spolupráce, a prvků logistického a zdravotního zabezpečení včetně týmu pro likvidaci nevybuchlé munice a výbušnin. Ochranné jednotky budou zajišťovat jak bezpečnost a ochranu základny, tak i ochranu všech příslušníků PRT při jejich činnosti v terénu. Vojenský kontingent v počtu **198 osob** je i s technikou umístěn na americké základně SHANK.

Civilní část kontingentu tvoří **10 vybraných specialistů**, kteří budou zajišťovat rozvojové programy provincie Logar. Vedoucí civilní části je postaven na roveň veliteli

⁶⁵ **PRT Logar** – Provinční rekonstrukční tým Logar

vojenské části 1. kontingentu AČR, ale v bezpečnostní oblasti dbá doporučení vojenského velitele.

102. průzkumný prapor z Prostějova

102. průzkumný prapor je útvarem AČR určený k vedení bojového průzkumu, optoelektronického vzdušného průzkumu, monitorování situace v přiděleném prostoru, vyhledávání a ničení průzkumných a diverzních jednotek a teroristických uskupení.

Hlavními součástmi průzkumného praporu je ***lehká průzkumná rota*** vybavená osobními terénními vozidly (perspektivně průzkumnou verzí kolového OT), ***těžká průzkumná rota*** vybavená bojovými průzkumnými vozidly (BPzV), ***rota hloubkového průzkumu*** a ***rota bezpilotních průzkumných prostředků*** vybavená bezpilotním průzkumným prostředkem Sojka.

Prostějovští průzkumníci společně s **601. speciální skupinou**⁶⁶ patří k nejelitnějším jednotkám AČR. Svědčí o tom i fakt, že působili v několika zahraničních misích. Od operace SFOR v Bosně a Hercegovině, přes KFOR v Kosovu, misi v Iráku až po operaci ISAF v Afghánistánu.

K nejvýznamnějším misím 601. skupiny speciálních sil patřila operace „*Enduring Freedom*“ v Afghánistánu, kde působila v roce 2004 i 2006. Vysláno bylo přes 100 lidí, kteří šest měsíců bez přestávky plnili úkoly v náročných klimatických podmínkách. Působení příslušníků 601. skupiny speciálních sil v rámci této operace bylo vysoce oceněno nejvyššími představiteli státu, armády i koaličních partnerů. 601. skupina zaujala pevné místo v elitní skupině speciálních sil světa.

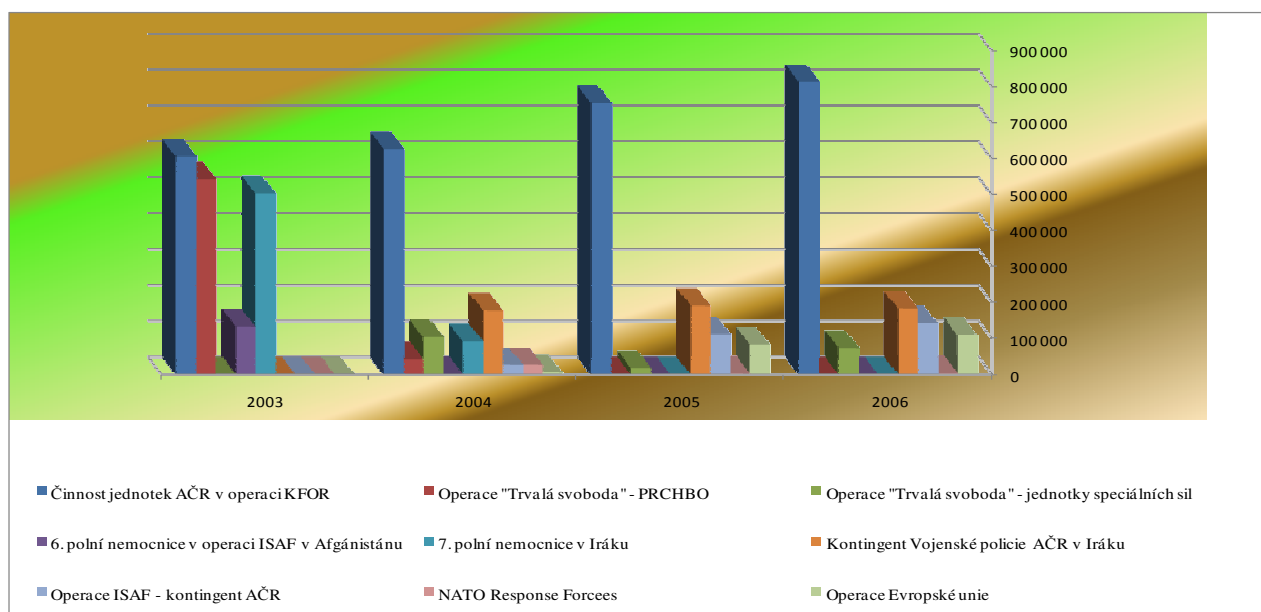
V současnosti se hovoří o možném vyslání příslušníků 601. skupiny speciálních sil znova do Afghánistánu.

⁶⁶ 601. skupina speciálních sil vznikla v roce 1952 jako výsadková brigáda v Prešově. V roce 1995 se útvar přetransformoval do 6. speciální brigády, jejíž struktura se postupně přizpůsobovala strukturám speciálních jednotek armád států NATO. Po vstupu České republiky do NATO se celek reorganizoval na 601. skupinu speciálních sil.

Hodnocení a analýza výdajů na zahraniční aktivity ČR

Výdaje na zahraniční aktivity v roce 2006 činily **2 188 539 tisíc Kč**. Nejvíce prostředků bylo alokováno na činnost jednotek AČR v rámci operace KFOR, na druhém místě je kontingent Vojenské policie AČR v Iráku (viz. graf č. 3.6).

Graf č. 3.6: Výdaje na zahraniční mise AČR v letech 2003 - 06

Pramen: [32], vlastní zpracování

Nezávislé Kosovo

Situace v regionu Západního Balkánu je po vyhlášení nezávislosti Kosova, které se uskutečnilo 17. února 2008, napjatá. Kosovskou deklaraci nezávislosti uznaly Spojené státy americké a mezi prvními státy Unie to byla Francie, následně Velká Británie a Německo. K odpůrcům kosovské nezávislosti patří Španělsko, Kypr, Slovensko, Řecko a Rumunsko. Stejně negativní postoj z neunijních států zastávají Srbsko, ale také Čína a Rusko.

Krátce před odtržením Kosova schválila EU vyslání unijní misi do tamější provincie. Misi by měli tvořit policisté, soudci, státní zástupci a celníci. Ti mají novému státu pomoci s budováním správního a bezpečnostního aparátu. Mise bude mít i určité výkonné pravomoci, které umožní evropskému personálu podílet se na řešení případů souvisejících s organizovaným zločinem, korupcí a pátráním po válečných zločincích.

Stále však ještě nepadlo rozhodnutí o datu zahájení mise. Až Brusel začne své pracovníky v Kosovu rozmisťovat, bude následovat 120 dní přechodného období. Posléze EU přebere správu od dosavadní administrativní mise OSN, která je v zemi od roku 1999.

3.5 Priority českého předsednictví v oblasti SZBP

Česká republika bude po Slovinsku druhou předsedající zemí z členských států EU, které vstoupily do EU 1. května 2004. Radě EU bude předsedat v první polovině roku 2009. České předsednictví se kryje s koncem funkčního období Evropského parlamentu a stávající Evropské komise. V případě, že se podaří ve všech členských zemích během roku 2008 ratifikovat novou Reformní smlouvu, stane se české předsednictví prvním, které bude pracovat v novém institucionálním uspořádání. Rok 2009 bude představovat dvacetileté výročí pádu železné opony a pětileté výročí historicky největšího rozšíření EU, což se rovněž promítne do předsednictví a jeho priorit.

České předsednictví bude ovlivňováno především předchozím a navazujícím předsednictvím, a to Francií a Švédskem, se kterými ČR bude představovat tzv. **troiku**. Tyto tři státy již společně připravují program osmnáctiměsíčního předsednictví. Předsednictví České republiky bude také vycházet z aktuální hospodářské a globální situace a dlouhodobých cílů celé Evropské unie a vytyčených úkolů Evropské komise.

Hlavním mottem ČR se stala „**Evropa bez bariér**“. V návaznosti na motto si ČR pro své předsednictví v Radě EU stanovila pět prioritních oblastí. Klíčovou oblast zájmu českého předsednictví bude představovat „**Evropa konkurenceschopná a otevřená**“. Touto volbou chce ČR vyjádřit podporu již probíhajícímu programu reform politik jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států. Na druhé straně ČR očekává, že podporou reformního úsilí ze strany EU bude zároveň posílen reformní impuls i na národní úrovni. Kromě již zmíněné hlavní prioritní oblasti Evropa konkurenceschopná a bezpečná jsou **dalšími prioritními oblastmi českého předsednictví:**

- ✓ Energetika udržitelná a bezpečná;
- ✓ Rozpočet pro budoucnost Evropy;
- ✓ Evropa jako globální partner;
- ✓ Evropa bezpečná a svobodná.
- ✓ Evropa jako globální partner

Transatlantická spolupráce bude jedním z hlavních cílů českého předsednictví. V oblasti SZBP bude ČR podporovat účinnou spolupráci mezi EU a NATO, zejména v oblasti budování, rozvoje a financování vojenských kapacit, jejich vzájemného doplňování a případného nasazování do mezinárodních operací. Dosud probíhající spolupráci na technické úrovni se ČR pokusí povýšit na rovinu politického dialogu mezi oběma organizacemi o strategických výzvách a bezpečnostních rizicích.

Další z hlavních priorit českého předsednictví bude posilování evropské perspektivy zemí regionu **západního Balkánu**⁶⁷. Příslib evropské perspektivy zemí západního Balkánu je v praxi naplňován Stabilizačním a asociačním procesem (SAP⁶⁸), který postupně přerůstá v přístupový proces. Postup zemí západního Balkánu směrem ke členství závisí zejména na rychlosti vnitřních reforem, naplňování kritérií SAP a přístupových kritérií.

Přístupový proces zemí západního Balkánu může zkomplikovat nedávno vyhlášena **kosovská nezávislost**, díky ní se problematika stability zemí Západního Balkánu dostala mezi hlavní priority agendy EU. S Chorvatskem byla přístupová jednání zahájena v říjnu 2005. Makedonie, která obdržela kandidátský status v roce 2005, na zahájení přístupových jednání čeká.

ČR bude usilovat o to, aby během jejího předsednictví postoupily země západního Balkánu v rámci SAP co nejdále. Z hlediska dlouhodobé podpory je pro ČR důležitý vývoj přístupových jednání mezi EU a Chorvatskem, jejichž završení v první polovině roku 2009 představuje jednu z klíčových priorit předsednictví ČR v Radě EU. Ukončení přístupových jednání s Chorvatskem je podmíněno zejména:

- ✓ celkovou politickou atmosférou ohledně dalšího rozšiřování,
- ✓ finalizací institucionální reformy,
- ✓ pokrok v přístupových jednáních,

⁶⁷ Oblast **Západního Balkánu** zahrnuje tyto země: Albánii, Černou horu, Bosnu a Hercegovinu, Srbsko a Kosovo.

⁶⁸ **SAP** – rámec, který je vytvořen na povzbuzení a podporu domácích reformních procesů. Z dlouhodobého hlediska SAP těmto zemím nabízí vyhlídku na úplnou integraci do struktur EU, pokud splní určitá politická a ekonomická kritéria.

✓ dodržení tempa chorvatských reforem.

ČR chce aktivně podporovat vyjednávání EU s Chorvatskem i v průběhu předcházejících předsednictví Slovinska (1. polovina 2008) a Francie (2. polovina 2008). Prioritním zájmem je i pokračování negociací s Tureckem.

ČR podporuje prohlubování *Evropské politiky sousedství (ENP)* ve vztahu k východním sousedům EU a během svého předsednictví hodlá usilovat o výraznější profilování její východní dimenze, substantivní posilování vztahů se zeměmi regionu a alokaci adekvátních zdrojů. Rovněž chce posilovat vztahy mezi EU a východními partnery ENP. Pozornost bude směřovat rovněž k Moldavsku, Gruzii, Ázerbájdžánu a Arménii.

3.5.1 Rozpočet pro předsednictví

Vláda ČR na konci června 2007 schválila finanční a personální zajištění českého předsednictví. Rozpočet předsednictví pro rok 2008 činí **700 mil. korun a 1 mld. korun** pro rok 2009.

Významná část finančních prostředků je určena pro centrální zajištění organizace předsednictví na území ČR, které provádí Sekce pro předsednictví místopředsedy vlády pro evropské záležitosti. Náklady na organizační přípravu (komunikace, zajištění prezentace) předsednictví jsou ve výši 270 mil. Kč pro rok 2008. Výdaje na přípravu bezpečnostních opatření v souvislosti s organizací předsednických jednání na území ČR byly stanoveny ve výši 46,5 mil. Kč. Výdaje spojené s přípravou předsednické funkce budou hrazeny z běžných rozpočtů, částka je vyčleněna okolo 410 mil. Kč. Celkové náklady Ministerstva zahraničí představují 246 mil. Kč. [39]

Závěr

Po druhé světové válce se otázka bezpečnosti pro mnohé státy světa opět stává hlavní prioritou. Rostoucí napětí mezi demokratickými a komunistickými zeměmi se v druhé polovině 40. let 20. století vystupňovalo a přerostlo v další, tentokrát studenou válku.

Nebezpečná rozpínavost Sovětského svazu a vyčerpanost evropských států přiměly představitele západní Evropy k zajištění vojenské angažovanosti USA v Evropě. Následným podpisem Severoatlantické smlouvy deklarovaly Spojené státy americké ochotu a odhodlání zapojit se do otázek bezpečnosti a obrany v Evropě.

Po dobu studené války kladla Aliance důraz na dialog a obranu, přičemž zajišťovala bezpečnost západní Evropy před Sovětským svazem a ostatními státy Varšavské smlouvy. Od konce studené války se struktury Aliance výrazně transformovaly, zejména v reakci na změny v evropském politickém a vojenském prostředí a na fakt, že se objevily nové bezpečnostní hrozby, zejména na Balkánském poloostrově a středním Východě.

Uvolnění vztahů mezi Východem a Západem na přelomu 80. a 90. let dovolilo i nově vznikající Evropské unii zasahovat do oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Již na samém počátku se však projeví nedostatky evropských obranných schopností a to během konfliktů na Balkáně. Ukázalo se, že evropské státy nejsou schopny zajistit prevenci rozšiřování konfliktů bez přispění USA. Zkušenosti z Balkánu tak přiměly Unii k vytvoření Evropské bezpečnostní a obranné politiky, která má zajistit akceschopnost Evropské unie ve vojenských operacích. I Aliance se zavázala posílit evropskou obranu a to rozvojem Evropské bezpečnostní a obranné identity. Cílem této iniciativy bylo poskytnout Unii podporu v jejím úsilí o vytvoření vlastní spolehlivé bezpečnostní role, a zároveň pomoci ve vytvoření pevnějších a vyrovnanějších transatlantických vztahů prostřednictvím zapojení evropských spojenců do misí a akcí Aliance. Realizované a v současnosti probíhající vojenské mise Unie potvrzují funkčnost mechanismu Berlín plus a jsou věcným naplněním programu EBOP.

Česka republika, jakožto plnohodnotný člen EU a NATO, se již zúčastnila 22 misí. V současnosti je zapojena do čtyř mírových akcí (viz. kapitola 3. 4). Zhruba 500 českých vojáků je nasazeno do operace „Joint Enterprise“, která probíhá na území Kosova. Naše armáda se rovněž účastní koaliční operace mnohonárodních sil v Iráku, kde působí prostřednictvím 4.kontingetu. Jednotky ČR jsou také zapojeny do akce „Althea“, za kterou převzala odpovědnost Evropská unie. Do mise ISAF, která probíhá v Afghánistánu, je nasazen i český provinční rekonstrukční tým složený jak z civilní tak vojenské složky.

Česká republika se momentálně připravuje na své předsednictví v EU, které proběhne v první polovině roku 2009. Česko chce podporovat účinnou spolupráci mezi EU a NATO, zejména v oblasti budování, rozvoje a financování vojenských kapacit, jejich vzájemného doplňování a případného nasazování do mezinárodních operací. ČR bude usilovat i o zajištění větší „evropské perspektivy“ zemí západního Balkánu, jejichž situace je po vyhlášení Kosovské nezávislosti nestabilní.

V poslední době čelí členské státy Aliance kritice ze strany Spojených států amerických z důvodu neplnění stanoveného závazku - investovat minimálně 2 % HDP do svých ozbrojených sil. Navýšení výdajů ve většině členských zemí je však politicky neschůdné. Ani Česká republika tento závazek neplní a v následujících letech se počítá spíše se sestupným trendem investic do ozbrojených sil.

Mezinárodní bezpečnostní vztahy na počátku 21. století se vyvíjejí velice dynamicky. Není zde takové napětí mezi dvěma bloky (supervelmocemi), které jsme mohli sledovat v průběhu studené války. Nové hrozby však představují některé režimy a nestabilní situace na středním a dalším Východě (Irán, Irák, Afghánistán, Severní Korea, Čína, aj.), jejichž politika je často konfrontační až agresivní a existují oprávněné obavy, že se pokoušejí vyvinout jaderné zbraně. Domnívám se, že právě NATO je zárukou bezpečnosti pro své členy a obecně pro celý euroatlantický prostor. Je v zájmu České republiky být aktivním členem NATO a podílet se tak na zajištění stability a míru ve světě.

Seznam použité literatury:

Publikace:

1. DIENSTBIER, J. a kol. *Stabilita Balkánu a Evropské unie*. Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 175s. ISBN 80-239-8060-2
2. HUNTINGTON, P. *Střet civilizací*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Rybka, 2001. 445 s. ISBN 80-86182-49-5.
3. KHOL, R., *Česká republika a Evropská bezpečnostní a obranná politika*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2001. 76 s. ISBN 858646-99-1.
4. LUŇÁK, P. *Západ.Spojené státy Západní Evropa ve studené válce*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Libri, 1997. 460 s. ISBN 80-85983-29-X.
5. ORT, A., DUBSKÝ, Z., MATĚJKA, Z., EICHLER, J., CIBULKOVÁ, P. *Bezpečnost Evropy a České republiky*. 1. vyd. Institut integrace ČR do evropské a světové ekonomiky VŠE Praha, 2005. 216 s. ISBN 80-86419-81-9.
6. REIMAN, M., LUŇÁK, P. *Studená válka 1954 – 1964*. 1.vyd. Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2000. 444 s. ISBN 80-7239-064-3.
7. ZARKA, J., C. *NATO*. 1.vyd. Praha: HZ Editio, 1999. 93 s. ISBN 80-86009-25-4.
8. *NATO – Handbook*. Brusel: Public Diplomacy Division, 2006. ISBN 92-845-0178-4.

Články v elektronické podobě:

9. EŠNER, J. *Fultonský projev. Winston Churchill, Westminsterská kolej, 5. březen 1946*. [on line]. [cit. 10. prosince 2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://dejiny.wz.cz/studena/souvisi/projevy/fulton.html>

10. EŠNER, J. *Trumanova doktrína. Harry Truman, 12. březen 1947, Kongres USA*. [on line]. [cit. 10. prosince 2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://dejiny.wz.cz/studena/souvisi/projevy/truman.html>
11. *Aktuální mise*. [on line]. [cit. 8. února 2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=8805>
12. *Členské státy NATO*. [on line]. [cit. 20. prosince 2007]. Dostupné na World Wide Web: http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/clenskestatynato.htm
13. *Kosovo uznalo 16 zemí EU* [on line]. 2008, [cit. 11. března 2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.ceskenoviny.cz/svet/kosovo/index_view.php?id=300946
14. *Pilíře a politiky EU*. [on line]. [cit. 10. prosince 2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/31/f56bbb646b7341697b16ce19dda3cc1b.gif>
15. *Přehled klíčových dohod*. [on line]. [cit. 11. března 2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.kotrba.cz/files/atm/200711/10_11_odzbrojeni.pdf
16. *Rozdělení Berlína* [on line]. [cit. 24. listopadu 2007]. Dostupné na World Wide Web: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozd%C4%9Blen%C3%AD_Berl%C3%ADna
17. *Severoatlantická smlouva*. [on line]. [cit. 12. listopadu 2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.nato.int/docu/other/cz/treaty-cz.htm>

Elektronická publikace:

18. BORKOVEC, Z. *Politické aspekty účasti ČR v evropské bezpečnostní a obranné politice*. [on line]. [cit. 12. listopadu 2007]. Dostupné na World Wide Web: http://www.army.cz/mo/obrana_a_strategie/zc-2004cz/borkovec.pdf
19. DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie tak akorát*. [on line]. [cit. 16. listopadu 2007]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/3/c543b0eeb828fb53495a89b673209cd1.pdf>

20. EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. [on line]. [cit. 16. listopadu 2007]. Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2006. Dostupné na World Wide Web : http://www.army.cz/files/9960/mezinar_bez_ob.pdf
21. KHOL, R. *Česká republika a Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU*. [on line]. [cit. 6. listopadu 2007]. EUROPEUM. Dostupné na World Wide Web: http://www.europeum.org/doc/arch_eur/EPF_SZBP.pdf
22. KŘÍŽ, P. *Společná evropská bezpečnostní a obranná politika: obsah a omezení*. [on line]. [cit. 16. března 2008].Integrace – Institut pro evropskou politiku EUROPEUM. Dostupné na World Wide Web : <http://www.integrace.cz/integrace/katalog/abstrakt.asp?id=24>
23. KYNICKÝ, M. *Charles de Gaulle, Konrad Adenauer a kořeny francouzsko-německé spolupráce*. [on line]. [cit. 16. března 2008]. Integrace - Institut pro evropskou politiku EUROPEUM. Dostupné na World Wide Web : <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=836>
24. LAMBACH, P., SCHIEBLE, CH. *Konkurz do EU-Průvodce Evropskou unií*. [on line]. [cit. 16. března 2008]. Dostupné na World Wide Web : http://www.viaeuropa.de/pdf/Czech_English_Excerpt.pdf
25. LENK, L. *Areport*. [on line]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.army.cz/avis/areport2004/ar9text1.pdf>
26. NETOLICKÝ, P. *Vývoj společné bezpečnostní a obranné politiky*. [on line]. [cit. 16. března 2008]. Internetový politický časopis E-POLIS. Dostupné na World Wide Web : <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/93-vyvoj-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-ii-cast.html>
27. PETŘÍK, E. *Korejská válka*. [on line]. [cit. 16. března 2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_794.html
28. PROCHÁZKA, J. *Mise EU a Bojová uskupení EU: významný nástroj realizace bezpečnostní politiky EU*. [on line]. [cit. 16. března 2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.eurobb.cz/CZ/informacni-texty/mise-a-bojova-uskupeni-eu.html>

29. VACULÍK, J. *Kubánská krize*. [on line]. [cit. 10. dubna 2008]. Dostupné na World Wide: http://www.dostdobre.cz/preview/MVZ804_Seminarni_prace_Vaculik.pdf
30. VEBER, V. *Utváření nové Evropy – poválečná evropská integrace*. [on line]. [cit. 8. února 2008]. Kulturně-historická revue dějiny a současnost. Dostupné na World Wide Web: <http://www.dejiny.nln.cz/archiv/01-2003/02-12003.html>
31. ZÁVĚSICKÝ, J. Evropská unie a její bezpečnost. [on line]. [cit. 8. února 2008]. Ediční řada Sborníky. Dostupné na World Wide Web: http://www.iips.cz/upload/nebojte_se_v_eu/MPU_EU%20a%20jeji%20bezpecnost_block.pdf
32. *Ročenka 2006*. [on line]. [cit. 8. února 2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=9341>
33. *Security through partnership*. [on line]. [cit. 8. února 2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-e.pdf>
34. *Smlouva o konvenčních ozbrojených silách*. [on line]. [cit. 10. dubna 2008]. Dostupné na World Wide Web: http://www.army.cz/images/id_6001_7000/6648/skos.doc
35. *The Prague summit and NATO transformation*. [on line]. [cit. 10. dubna 2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.nato.int/docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf>
36. *Vojenské rozhledy ročník 16(48)*. [on line]. [cit. 13. března 2008]. Teoretický časopis armády České republiky. Dostupné na World Wide Web: http://www.army.cz/avis/voj_rozhl.htm
37. *Vojenská strategie České republiky*. [on line]. [cit. 13. března 2008]. Ministerstvo obrany ČR- Agentura vojenských informací a služeb. Dostupné na World Wide Web: http://www.army.cz/avis/publikace/vojenska_strategie_2004/vojenska_strategie_2004.pdf

Webové stránky:

38. <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3699> [online]. 2004 [cit. 29. března. 2008].

Dostupný z WWW: <www.army.cz>.

39. <http://www.euroskop.cz/47499/121505/clanek/rozpocet-eu/vydaje-evropskeho-rozpocetu/> [on line]. 2008 [cit. 10. dubna 2008]. Dostupný z WWW:

<www.euroskop.cz>.

Seznam zkratek:

ABM	Smlouva o omezení systému jejich protiraketové obrany
AČR	Armáda České republiky
ATD.	A tak dále
BGs	Bojové jednotky EU
BENELUX	Belgie, Nizozemí, Lucembursko
CFE	Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě
ČR	Česká republika
DSACEUR	Zástupce vrchního velitele spojeneckých vojsk v Evropě
EDA	Evropská obranná agentura
ENP	Evropská politika sousedství
EU	Evropská unie
EHG	Evropský základní cíl
EOS	Evropské obranné společenství
EPS	Evropská politická spolupráce
EBOI	Evropská bezpečnostní a obranná identita
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EAPC	Rada euroatlantického partnerství
HDP	Hrubý domácí produkt
IFOR	Jednotky implementačních sil
JEA	Jednotný evropský akt

KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
ML	Milión
MLD	Miliarda
MO	Ministerstvo obrany
MNF-I	Koalice mnohonárodních sil Irák
NAC	Severoatlantická rada
NACC	Rada Severoatlantické spolupráce
NAMSA	Agentura NATO pro údržbu a zásobování
NATO	Severoatlantická aliance
NDR	Německá demokratická republika
NEEA	Nečlenové Evropské unie, ale členové Aliance
NSIP	Program bezpečnostních investic
NTM-I	Výcviková mise NATO
NRF	Síly rychlé reakce NATO
NSE	Národní podpůrný prvek
OKOŘeZA	Odbor kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit
OSN	Organizace spojených národů
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
PfP	Partnerství pro mír
PRT Logar	Provinční rekonstrukční tým Logar
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SACEUR	Vrchní velitel spojeneckých vojsk v Evropě.

SALT	Smlouva o omezení strategických útočných zbraní
SDI	Strategická obranná iniciativa
SFOR	Jednotky stabilizačních sil
SHAPE	Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě
SORT	Smlouva o omezení strategických útočných potenciálů
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
START	Smlouva o snížení a omezení strategických útočných zbraní
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
S-ON	Smlouva o otevřeném nebi
Tj.	To je
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
VD-99	Vídeňský protokol 1999
ZEU	Západoevropská unie

Prohlášení o využití výsledků DP

Prohlašuji, že

- byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové (bakalářské) práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové (bakalářské) práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou (bakalářskou) práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 15. dubna 2008

.....

Pavla Lamlová

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Ostravská 1537

735 41 Petřvald u Karviné

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Členské státy Severoatlantické aliance, Evropské unie a Západoevropské unie

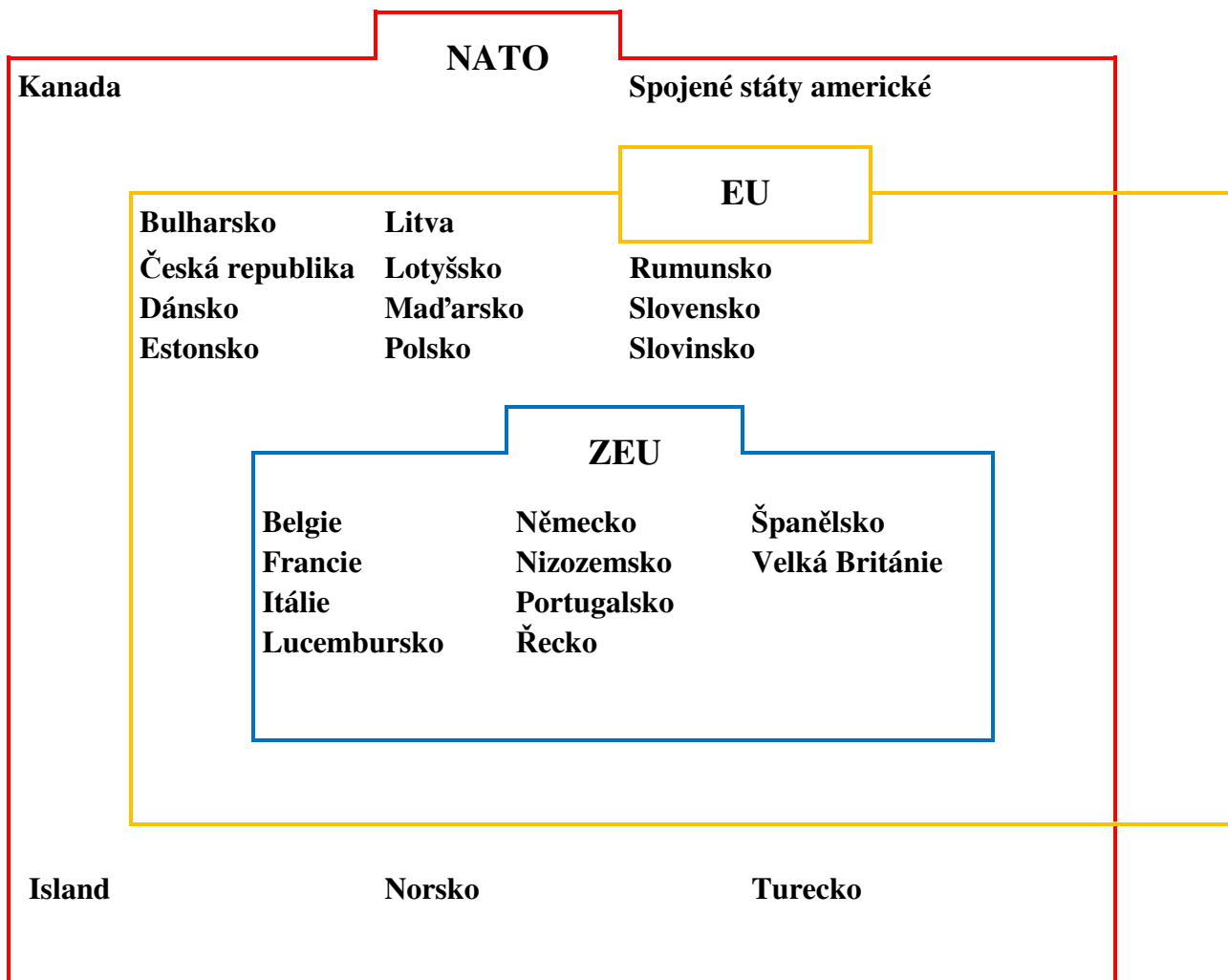
Příloha č. 2: Partnerství Severoatlantické aliance

Příloha č. 3: Civilní, policejní a vojenské operace EU

Příloha č. 4: Fotografie z misí EU

Příloha č. 5: 102. průzkumný prapor z Prostějova

Příloha č. 1: Členské státy Severoatlantické aliance, Evropské unie a Západoevropské unie

Pramen: KŘÍŽ, P. *Společná evropská bezpečnostní a obranná politika: obsah a omezení*. [on line]. [cit. 16. března 2008]. Integrate – Institut pro evropskou politiku EUROPEUM. Dostupné na World Wide Web : <http://www.integrate.cz/integrate/katalog/abstrakt.asp?id=24>

Příloha č. 2: Partnerství Severoatlantické aliance

EAPC (Euro-Atlantic Partnership Council)			
Albánie		Kyrgyzstán	
Arménie		Moldavsko	
Austrálie		Švédsko	
Azerbajdžán		Švýcarsko	
Bělorusko		Tadžikistán	
Chorvatsko		Makedonie	
Finsko		Turmenistán	
Gruzie		Uzbekistán	
Irsko			
Kazachstán			
NRC (NATO-Russia Council)			
Rusko			
NUC (NATO- Ukraine Commission)			
NATO			
Belgie	Německo	Polsko	Turecko
Bulharsko	Kanada	Portugalsko	Velká Británie
Česká republika	Litva	Rumunsko	
Dánsko	Lotyšsko	Řecko	
Estonsko	Lucembursko	Slovensko	
Francie	Maďarsko	Slovinsko	
Itálie	Nizozemí	Spojené státy americké	
Island	Norsko	Španělsko	

Pramen: KRÍŽ, P. *Společná evropská bezpečnostní a obranná politika: obsah a omezení*. [on line]. [cit. 16. března 2008]. Integrace – Institut pro evropskou politiku EUROPEUM. Dostupné na World Wide Web : <http://www.integrace.cz/integrace/katalog/abstrakt.asp?id=24>

Příloha č. 3: Civilní, policejní a vojenské operace EU

Pramen: PROCHÁZKA, J. *Mise EU a Bojová uskupení EU: významný nástroj realizace bezpečnostní politiky EU*. [online]. [cit. 10. dubna 2008]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.eurobb.cz/CZ/informacni-texty/mise-a-bojova-uskupeni-eu.html>

Příloha č. 4: Fotografie z misí EU

Působení mise EUFOR v drsných podmínkách Bosny a Hercegoviny

Běžný pracovní den mise v Rafahu.

Příslušníci mise EU BAM při své činnosti.

Pramen: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3699> [online]. 2004 [cit. 29. března. 2008]. Dostupný z WWW: <www.army.cz>.

Příloha č. 5: 102. průzkumný prapor z Prostějova

Pramen: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3699> [online]. 2004 [cit. 29. března. 2008]. Dostupný z WWW: <www.army.cz>.

